Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE IŠVADA,
pateikta 2021 m. vasario 11 d.[1]

Byla C-535/19

A
dalyvaujant
Latvijas Republikas Veselības ministrija

(*Augstākā tiesa (Senāts)* (Aukščiausiasis Teismas, Latvija) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Sąjungos pilietybė – Teisė laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje – Ekonomiškai neaktyvus Sąjungos pilietis, šeimos susijungimo tikslu persikeliantis iš savo kilmės valstybės narės į priimančiąją valstybę narę – Atsisakymas apdrausti pagal priimančiosios valstybės narės socialinės apsaugos sistemą ir finansuoti visuomenės sveikatos priežiūros paslaugas – Direktyva 2004/38/EB – 7 straipsnio 1 dalies b punktas – Reikalavimas turėti „visavertį sveikatos draudimą“ – Sąvoka „nepagrįsta našta“ – 24 straipsnis – Teisė į vienodą požiūrį – Reglamentas (EB) Nr. 883/2004 – 3 straipsnio 1 dalies a punktas – Sąvoka „ligos išmoka“ – 4 straipsnis ir 11 straipsnio 3 dalies e punktas – Apimtis – Realus integracijos ryšys su priimančiąja valstybe nare – Pasekmės“

I. Įžanga

1. Ši byla susijusi su ekonomiškai neaktyvaus Sąjungos piliečio, kuris pasinaudojo teise laisvai judėti ir išsikėlė į valstybę narę šeimos susijungimo tikslu, teise būti apdraustam tos valstybės socialiniu draudimu ir naudotis valstybės finansuojamomis sveikatos priežiūros paslaugomis.

2. Šioje byloje dar kartą, tačiau skirtingomis aplinkybėmis, keliamas Direktyvos 2004/38/EB[2] ir Reglamento (EB) Nr. 883/2004[3] sąveikos klausimas. Trijose ankstesnėse bylose[4] suinteresuotieji Sąjungos piliečiai neatitiko Direktyvoje 2004/38 nustatytų sąlygų, t. y. turėti *pakankamai išteklių* ir *visavertį sveikatos draudimą*, kad galėtų pasinaudoti teise teisėtai gyventi priimančiojoje

[1] Originalo kalba: prancūzų.

[2] 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičianti Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinanti direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, 2004, p. 77; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46, klaidų ištaisymai neaktualūs lietuvių k.).

[3] 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo (OL L 166, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 72; klaidų ištaisymas OL L 188, 2013, p. 10), iš dalies pakeistas 2013 m. gruodžio 19 d. Komisijos reglamentu (ES) Nr. 1372/2013 (OL L 346, 2013, p. 27) (toliau – Reglamentas Nr. 883/2004).

[4] Žr. 2014 m. lapkričio 11 d. Sprendimą *Dano* (C-333/13, toliau – Sprendimas *Dano*, EU:C:2014:2358), 2015 m. rugsėjo 15 d. Sprendimą *Alimanovic* (C-67/14, toliau – Sprendimas *Alimanovic*, EU:C:2015:597) ir 2016 m. vasario 25 d. Sprendimą *García-Nieto ir kt.* (C-299/14, toliau – Sprendimas *García-Nieto*, EU:C:2016:114).

valstybėje narėje. Jie neturėjo tokių išteklių ir vienas iš jų atvyko į priimančiosios valstybės narės teritoriją vadinamojo „socialinio turizmo“ tikslu vien tam, kad pasinaudotų socialinėmis išmokomis. Teisingumo Teismas nusprendė, kad šiems Sąjungos piliečiams gali būti atsisakyta skirti tokias socialines išmokas priimančiojoje valstybėje narėje, kokios skiriamos šios valstybės piliečiams, kol jie šioje valstybėje teisėtai negyveno penkerius metus ir neįgijo teisės nuolat gyventi šalyje.

3. Šioje byloje, priešingai, Sąjungos pilietis atitinka *abi* nustatytas sąlygas, ir kyla klausimas, ar remiantis tuo darytina išvada, kad jis turi teisę būti vertinamas taip pat kaip priimančiosios valstybės narės piliečiai, turint omenyje galimybę naudotis valstybės finansuojamomis sveikatos priežiūros paslaugomis.

4. Vis dėlto, ar siekdama išsaugoti savo socialinės apsaugos sistemos finansinę pusiausvyrą priimančioji valstybė narė, remdamasi sąlyga, kad būtina turėti visavertį sveikatos draudimą, gali atsisakyti jį drausti ir jam teikti tokias sveikatos priežiūros paslaugas tokiomis pačiomis sąlygomis kaip savo piliečiams?

5. Tai yra pagrindinis *Augstākā tiesa (Senāts)* (Aukščiausiasis Teismas, Latvija) klausimas, pateiktas nagrinėjant Italijos piliečio ir *Latvijas Republikas Veselības ministrija* (Latvijos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, toliau – Latvijos sveikatos apsaugos ministerija) ginčą. Tai yra labai svarbus klausimas tiek valstybėms narėms, tiek Sąjungos piliečiams.

6. Išnagrinėjęs Direktyvą 2004/38 ir Reglamentą Nr. 883/2004 Teisingumo Teismo jurisprudencijos požiūriu šiam teismui siūlysiu nuspręsti, kad ekonomiškai neaktyvų, tačiau Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies b punkte nustatytas sąlygas atitinkantį Sąjungos pilietį, kuris perkėlė visų savo interesų centrą į priimančiąją valstybę narę ir turi realų integracijos su ja ryšį, negali būti sistemiškai atsisakoma įtraukti į šios valstybės narės socialinės apsaugos sistemą ir suteikti galimybę pasinaudoti valstybės apmokamomis sveikatos priežiūros paslaugomis tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir šios valstybės piliečiams, remiantis tuo, kad jis joje nedirba pagal darbo sutartį arba nesiverčia savarankiška veikla.

II. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė

1. Reglamentas Nr. 883/2004

7. Reglamento Nr. 883/2004 2 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Šis reglamentas taikomas valstybės narės piliečiams, asmenims be pilietybės ir pabėgėliams, gyvenantiems vienoje iš valstybių narių, kuriems yra ar buvo taikomi vienos ar daugiau valstybių narių teisės aktai, bei jų šeimos nariams ir maitintojo netekusiems asmenims.“

8. Šio reglamento 3 straipsnio „Taikymo sritys“ 1 ir 5 dalyse nustatyta:

„1. Šis reglamentas taikomas visiems teisės aktams, kurie apima šias socialinės apsaugos sritis:

a) ligos išmokas;

<…>

5. Šis reglamentas netaikomas:

a) socialinei paramai ir mediciniai pagalbai ar;

<…>“

9. Minėto reglamento 4 straipsnis „Vienodas požiūris“ išdėstytas taip:

„Jeigu šiame reglamente nenumatyta kitaip, asmenims, kuriems taikomas šis reglamentas, pagal bet kurios valstybės narės teisės aktus priklauso tos pačios išmokos ir prievolės, kaip ir tos valstybės piliečiams.“

10. Šio reglamento 11 straipsnyje nustatyta:

„1. Asmenims, kuriems taikomas šis reglamentas, taikomi tik vienos valstybės narės teisės aktai. Tie teisės aktai taikomi remiantis šioje antraštinėje dalyje numatytomis nuostatomis.

<…>

3. Laikantis 12–16 straipsnių nuostatų:

a) vienoje valstybėje narėje pagal darbo sutartį arba savarankiškai dirbantiems asmenims taikomi tos valstybės teisės aktai;

<…>

e) visiems kitiems asmenims, kuriems netaikomi a–d punktai, taikomi tos valstybės narės, kurioje jie gyvena, teisės aktai, nepažeidžiant kitų šio reglamento nuostatų, garantuojančių jiems išmokas pagal vienos ar daugiau valstybių narių teisės aktus.

<…>“

2. Direktyva 2004/38

11. Direktyva 2004/38, be kita ko, panaikintos direktyvos 90/365/EEB[5], 90/366/EEB[6] ir 90/364/EEB[7], kurios susijusios su atitinkamomis pensininkų, studentų ir kitų neaktyvių asmenų teisėmis gyventi šalyje.

[5] 1990 m. birželio 28 d. Tarybos direktyva 90/365/EEB dėl pagal darbo sutartį ir savarankiškai dirbančių asmenų, kurie nutraukė savo profesinę veiklą, teisės apsigyventi (OL 4 L 180, 1990, p. 28; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 20 sk., 1 t. p. 5).

[6] 1990 m. birželio 28 d. Tarybos direktyva dėl studentų teisės apsigyventi (OL L 180, 1990, p. 30).

[7] 1990 m. birželio 28 d. Tarybos direktyva dėl teisės apsigyventi (OL L 180, 1990, p. 26; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 20 sk., 1 t. p. 3).

12. Šios direktyvos 9 ir 10 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„(9) Sąjungos piliečiai turėtų turėti teisę ne ilgesnį kaip trijų mėnesių laikotarpį gyventi priimančiojoje valstybėje narėje netaikant jiems jokių reikalavimų ir formalumų, išskyrus reikalavimą turėti galiojančią tapatybės kortelę ar pasą, nepažeidžiant galimybės taikyti palankesnį traktavimą ieškantiesiems darbo, pripažintą Teisingumo Teismo precedentine teise [pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją].

(10) Tačiau savo teisėmis gyventi besinaudojantys asmenys neturėtų tapti nepagrįsta našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai per pradinį gyvenimo joje laikotarpį. Todėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisė gyventi šalyje ilgesnį kaip trijų mėnesių laikotarpį turėtų būti suteikiama taikant tam tikrus reikalavimus.“

13. Minėtos direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Visi Sąjungos piliečiai turi teisę gyventi kitos valstybės narės šalyje ilgiau kaip tris mėnesius, jei jie:

a) yra darbuotojai ar savarankiškai dirbantieji priimančiojoje valstybėje narėje, arba

b) turi pakankamai išteklių sau ir savo šeimos nariams, kad per savo gyvenimo šalyje laikotarpį netaptų našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai ir turi visavertį sveikatos draudimą priimančiojoje valstybėje narėje, arba

c) – yra priimti į privačią arba valstybinę instituciją, akredituotą ar finansuojamą priimančiosios valstybės narės pagal savo įstatymų ar kitų teisės aktų praktiką, turėdami pagrindinį studijų kurso baigimo tikslą, įskaitant profesinį rengimą ir

– turi visavertį sveikatos draudimą priimančiojoje valstybėje narėje ir užtikrina atitinkamą nacionalinę instituciją pateikdami deklaraciją ar kitokiu jų pasirinktu lygiaverčiu būdu, kad jie turi pakankamai išteklių sau ir savo šeimos nariams, kad per savo gyvenimo šalyje laikotarpį netaptų našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai, arba

d) yra Sąjungos pilietį, kuris atitinka a, b arba c punkto reikalavimus, lydintys ar kartu vykstantys [ar pas jį atvykstantys] šeimos nariai.“

14. Šios direktyvos 14 straipsnio 1, 2 ir 4 dalyse nurodyta:

„1. Sąjungos piliečiai ir jų šeimos nariai turi 6 straipsnyje numatytą teisę gyventi šalyje tol, kol jie netampa nepagrįsta našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai.

2. Sąjungos piliečiai ir jų šeimos nariai [turi] 7, 12 ir 13 straipsniuose numatytą teisę gyventi šalyje tol, kol jie atitinka ten nustatytus reikalavimus.

<…>

4. Nukrypstant nuo šio straipsnio 1 bei 2 dalių ir nepažeidžiant VI skyriaus nuostatų, išsiuntimo iš šalies priemonė jokiu būdu negali būti taikoma prieš Sąjungos piliečius ar jų šeimos narius, jei:

<…>

b) Sąjungos piliečiai atvyko į priimančiosios valstybės narės teritoriją ieškodami darbo. Tokiu atveju Sąjungos piliečiai ir jų šeimos nariai negali būti išsiųsti iš šalies, tol, kol jie gali pateikti įrodymus, kad tebeieško darbo ir kad jie turi realių galimybių įsidarbinti.“

15. Direktyvos 2004/38 24 straipsnyje „Vienodas traktavimas [požiūris]“ nurodyta:

„1. Taikant tokias specialiąsias nuostatas, kurios aiškiai numatytos Sutartyje ir antriniuose teisės aktuose, visiems Sąjungos piliečiams, pagal šią direktyvą gyvenantiems priimančiosios valstybės narės teritorijoje, Sutarties taikymo srityje taikomas vienodas traktavimas kaip ir tos valstybės narės piliečiams. Ši teisė suteikiama ir šeimos nariams, kurie nėra valstybės narės piliečiai ir turi teisę gyventi šalyje arba nuolatinio gyvenimo šalyje teisę.

2. Nukrypstant nuo šio straipsnio 1 dalies, priimančioji valstybė narė neįpareigojama suteikti socialinės paramos teis[ė]s per pirmuosius tris gyvenimo šalyje mėnesius arba, kai taikytina, ilgesnį 14 straipsnio 4 dalies b punkte numatytą laikotarpį, ir neįpareigojama iki įgyjant nuolatinio gyvenimo šalyje teisę suteikti paramą studijoms, įskaitant profesinį parengimą, susidedančią iš studento stipendijų ar paskolų, asmenims, išskyrus darbuotojus, savarankiškai dirbančiuosius, tokį statusą išlaikančius asmenis ir jų šeimos narius.“

B. Latvijos teisė

16. Faktinių aplinkybių susiklostymo dieną galiojusios redakcijos *Ārstniecības likums* (Įstatymas dėl medicininės priežiūros) 17 straipsnyje buvo nustatyta:

„1. Vyriausybės nustatytomis sąlygomis medicininė priežiūra, finansuojama iš bendrojo valstybės biudžeto ir asmens, kuriam teikiama priežiūra, lėšų, teikiama šiems asmenims:

1) Latvijos piliečiams;

2) Latvijos pilietybės neturintiems asmenims;

3) Europos Sąjungos valstybių narių, Europos ekonominės erdvės valstybių ir Šveicarijos konfederacijos piliečiams, Latvijoje gyvenantiems dėl to, kad dirba pagal darbo sutartį arba savarankiškai, taip pat jų šeimos nariams;

4) užsieniečiams, turintiems leidimą nuolat gyventi Latvijoje;

<…>

3. Vyriausybės nustatytomis sąlygomis Latvijos piliečių ir Latvijos pilietybės neturinčių asmenų sutuoktiniai, turintys terminuotą leidimą gyventi Latvijoje, turi teisę į nemokamą akušerinę priežiūrą, finansuojamą iš bendrojo valstybės biudžeto ir asmens, kuriam teikiama priežiūra, lėšų;

<…>

5. Šio straipsnio 1, 3 ir 4 dalyse nenurodytiems asmenims teikiama mokama medicininė priežiūra.“

17. Faktinių aplinkybių susiklostymo dieną galiojusios redakcijos *Veselības aprūpes finansēšanas likums* (Įstatymas dėl medicininės priežiūros finansavimo) 7 straipsnyje buvo nustatyta:

„Kiekvienas asmuo turi teisę gauti skubią medicininę pagalbą. Vyriausybė nustato tokios pagalbos teikimo sąlygas.“

III. Pagrindinė byla, prejudiciniai klausimai ir procesas Teisingumo Teisme

18. 2015 m. pabaigoje Italijos pilietis, siekdamas prisijungti prie savo sutuoktinės Latvijos pilietės ir jų dviejų nepilnamečių vaikų, turinčių Latvijos ir Italijos pilietybę, iš Italijos persikėlė gyventi į Latviją.

19. Prieš išvykstant A buvo įtrauktas į užsienyje ne trumpiau kaip dvylika mėnesių gyvenančių Italijos piliečių registrą. Į šį registrą įtraukti asmenys neturi galimybės Italijoje naudotis šios valstybės užtikrinama medicinine priežiūra.

20. 2016 m. sausio 22 d. A paprašė Latvijos nacionalinės sveikatos priežiūros tarnybos jį įtraukti į valstybės sveikatos draudimo sistemą, pagal kurią suteikiama teisė į Latvijos Respublikos finansuojamą sveikatos priežiūrą, kitaip tariant, jį įtraukti į socialinės apsaugos sistemą, ir jam išduoti Europos sveikatos draudimo kortelę[8].

21. 2016 m. vasario 17 d. sprendimu ši nacionalinė tarnyba atmetė šiuos prašymus.

22. 2016 m. liepos 8 d. sprendimu Latvijos sveikatos apsaugos ministerija patvirtino šį sprendimą, motyvuodama tuo, kad A Latvijoje nedirbo nei pagal sutartį, nei kaip savarankiškai dirbantis asmuo, o šioje šalyje gyveno su Sąjungos piliečio registracijos pažymėjimu. Per Teisingumo Teismo posėdį patvirtinta, kad pareiškėjas pirmą kartą Latvijoje įsidarbino tik 2018 m. sauso 4 d. Todėl jis nepatenka į Įstatymo dėl medicininės priežiūros 17 straipsnio 1, 3 arba 4 dalyje nurodytų asmenų, kurie gali būti apdrausti pagal valstybės sveikatos draudimo sistemą, pagal kurią suteikiama teisė į valstybės finansuojamą sveikatos priežiūrą, kategoriją. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad tokie Sąjungos piliečiai kaip A gali naudotis tik valstybės finansuojamos akušerinės priežiūros ir skubios medicininės pagalbos paslaugomis. Kitais atvejais jie gali gauti sveikatos priežiūros paslaugas pagal visuomenės sveikatos apsaugos sistemą, tačiau už jas jie turi susimokėti patys.

23. Dėl šio sprendimo kasatorius pareiškė ieškinį *administratīvā rajona tiesa* (apylinkės administracinis teismas, Latvija). Šis teismas jį atmetė ir iš esmės nusprendė, kad nors A teisėtai gyveno Latvijoje pagal Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies b punktą ir dėl to A galėtų remtis šios direktyvos 24 straipsnio 1 dalyje nurodytu nediskriminavimo principu, skirtingas požiūris galėjo būti pateisinamas, nes jis buvo grindžiamas objektyviais pagrindais ir teisėtu tikslu – apsaugoti viešuosius finansus. Toks skirtingas požiūris taip pat yra proporcingas, nes A turi teisę į skubią medicininę pagalbą, privataus sveikatos draudimo įmokos nėra didelės ir praėjus vos penkeriems metams jis gali įgyti teisę nuolat gyventi šalyje, kuria naudodamasis jis gali gauti valstybės finansuojamas sveikatos priežiūros paslaugas.

[8] Ši kortelė jos turėtojui suteikia galimybę naudotis visuomenės sveikatos priežiūros paslaugomis laikinai gyvenant vienoje iš dvidešimt septynių Sąjungos valstybių narių, Islandijoje, Lichtenšteine, Norvegijoje arba Šveicarijoje tokiomis pačiomis sąlygomis ir kainomis kaip šiose šalyse apdraustiems asmenims.

24. 2018 m. sausio 5 d. sprendimu *Administratīvā apgabaltiesa* (Administracinis apygardos teismas, Latvija) atmetė dėl šio sprendimo pateiktą apeliacinį skundą.

25. *Augstākā tiesa (Senāts)* (Aukščiausiasis Teismas), kuriam pateiktas kasacinis skundas dėl 2018 m. sausio 5 d. sprendimo, mano, kad, norint išnagrinėti pagrindinę bylą, reikalingas Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas.

26. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad Įstatymu dėl medicininės priežiūros į nacionalinę teisę perkeliamas Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies b punktas. Nors šis teismas visiškai neabejoja, kad ši direktyva yra taikoma, jis kelia klausimą dėl Reglamento Nr. 883/2004 taikymo. Iš tikrųjų tas teismas mano, kad reikia nustatyti, ar tokios valstybės teikiamos sveikatos priežiūros paslaugos, kaip teikiamos Latvijoje, patenka į Reglamento Nr. 883/2004 taikymo sritį. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia šį klausimą atsižvelgęs, pirma, į Latvijos socialinės apsaugos sistemos finansavimo tvarką, kuri 2016 m. buvo iš esmės grindžiama mokesčiais, ir, antra, į tai, kad pagal Reglamento Nr. 883/2004 3 straipsnio 5 dalį „socialinė parama ir medicinos pagalba“ nepatenka į šio reglamento taikymo sritį. Šis teismas paaiškina, kad galimybė naudotis valstybės finansuojamomis sveikatos priežiūros paslaugomis suteikiama remiantis objektyviais kriterijais ir kad Latvijos sistema gali būti apibūdinama kaip valstybinio privalomojo sveikatos draudimo sistema.

27. Tuo atveju, jeigu Reglamentas Nr. 883/2004 būtų taikomas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia klausimą, ar pagal šio reglamento 11 straipsnio 3 dalies e punktą, pagal kurį taikoma suinteresuotojo asmens gyvenamosios vietos valstybės teisė, draudžiama atsisakyti pareiškėją tiek Italijoje, tiek Latvijoje įtraukti į valstybės finansuojamą sveikatos apsaugos sistemą ir taip apskritai jam neleisti pasinaudoti tokia apsauga.

28. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas išreiškė nuogąstavimą, kad nebuvo laikytasi SESV 18 straipsnyje įtvirtinto ir Direktyvos 2004/38 24 straipsnyje bei Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsnyje patikslinto nediskriminavimo principo. Jam atrodo, kad pagal Latvijos teisės aktus ekonomiškai neaktyviems Sąjungos piliečiams nustatomas neproporcingas apribojimas naudotis valstybinio privalomojo sveikatos draudimo sistema.

29. Šis teismas mano, kad reikia įvertinti konkrečią pareiškėjo padėtį. Jis, be kita ko, pažymi, kad A persikėlė į Latviją siekdamas susijungti su savo šeima, kad Italijoje jis dirbo, kad jis ieškojo darbo Latvijoje ir kad pastarojoje valstybėje narėje jis turi du nepilnamečius vaikus, turinčius dvigubą Latvijos ir Italijos pilietybę. Jo manymu, šios aplinkybės rodo, kad pareiškėjas turi glaudžius asmeninius ryšius su Latvijos Respublika, o dėl to negalima automatiškai jo neįtraukti į visuomenės sveikatos sistemą.

30. Atsižvelgdamas į tai, tas teismas pripažįsta, kad Sąjungos pilietis gali reikalauti, kad būtų vertinamas taip pat, kaip ir priimančiosios valstybės narės piliečiai pagal Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 1 dalį, tik jeigu jo gyvenimas šios priimančiosios valstybės narės teritorijoje atitinka šios direktyvos sąlygas. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šiuo atžvilgiu nurodo, kad A atitinka tos direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytas sąlygas, nes jis turi pakankamai išteklių ir visavertį sveikatos draudimą Latvijoje, tačiau pažymi, jog jam nesuteikta galimybė naudotis valstybės sveikatos draudimo sistema, pagal kurią suteikiama teisė gauti valstybės finansuojamą sveikatos priežiūrą. Taigi šis teismas kelia klausimą, ar aplinkybe,

kad Sąjungos pilietis turi visavertį sveikatos draudimą, kuri yra viena iš Direktyvoje 2004/38 numatytų gyvenimo šalyje teisėtumo sąlygų, galima pagrįsti atsisakymą jį įtraukti į visuomenės sveikatos sistemą.

31. Šiomis aplinkybėmis *Augstākā tiesa (Senāts)* (Aukščiausiasis Teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar turi būti laikoma, kad „ligos išmokos“, kaip jos suprantamos pagal Reglamento Nr. 883/2004 3 straipsnio 1 dalies a punktą, apima visuomenės sveikatos priežiūros paslaugas?

2. Jeigu Teisingumo Teismo atsakymas į pirmąjį klausimą būtų teigiamas, ar valstybės narės, remdamosi Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsniu ir Direktyvos 2004/38 24 straipsniu, kad išvengtų neproporcingai daug prašymų skirti socialines išmokas, numatytas siekiant užtikrinti sveikatos priežiūrą, gali atsisakyti skirti tokias išmokas, kurios skiriamos jos piliečiams ir darbuotojo statusą turinčio Sąjungos piliečio šeimos nariams, esantiems tokioje pačioje situacijoje, Sąjungos piliečiams, kurie šiuo momentu neturi darbuotojo statuso?

3. Jeigu Teisingumo Teismo atsakymas į pirmąjį klausimą būtų neigiamas, ar valstybės narės, remdamosi Reglamento Nr. 883/2004 18 ir 21 straipsniais ir Direktyvos 2004/38 24 straipsniu, kad išvengtų neproporcingai daug prašymų skirti socialines išmokas, numatytas siekiant užtikrinti sveikatos priežiūrą, gali atsisakyti skirti tokias išmokas, kurios skiriamos jos piliečiams ir darbuotojo statusą turinčio Sąjungos piliečio šeimos nariams, esantiems tokioje pačioje situacijoje, Sąjungos piliečiams, kurie šiuo momentu neturi darbuotojo statuso?

4. Ar tokia situacija, kai Sąjungos piliečiui, įgyvendinančiam savo teisę laisvai judėti, atsisakoma pripažinti teisę gauti iš valstybės biudžeto finansuojamas medicininės priežiūros paslaugas visose atitinkamose valstybėse narėse, atitinka Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies e punktą?

5. Ar tokia situacija, kai Europos Sąjungos piliečiui, įgyvendinančiam savo teisę laisvai judėti, atsisakoma pripažinti teisę gauti iš valstybės biudžeto finansuojamas medicininės priežiūros paslaugas visose atitinkamose valstybėse narėse, atitinka Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 18 straipsnį ir 20 straipsnio 1 dalį ir 21 straipsnį?

6. Ar gyvenimo šalyje teisėtumas, kaip jis suprantamas pagal Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies b punktą, turi būti suprantamas taip, kad jis suteikia asmeniui teisę prisijungti prie socialinės apsaugos sistemos, o gal taip, kad jis gali būti priežastis, dėl kurios jam gali būti neleidžiama prisijungti prie socialinės apsaugos sistemos? Kitaip tariant, ar šioje byloje nagrinėjamu atveju, kai pareiškėjas turi visavertį sveikatos draudimą, kuris yra viena iš Direktyvoje 2004/38 numatytų teisėto gyvenimo šalyje sąlygų, galima pagrįstai atsisakyti pareiškėją įtraukti į valstybės finansuojamą sveikatos apsaugos sistemą?“

32. 2019 m. liepos 9 d. sprendimą dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2019 m. liepos 12 d.

33. Pastabas raštu pateikė Latvijos ir Ispanijos vyriausybės, Latvijos sveikatos apsaugos ministerija, taip pat Europos Komisija. Toms pačioms šalims ir suinteresuotiesiems asmenims, taip pat A buvo atstovauta 2020 m. rugsėjo 28 d. vykusiame teismo posėdyje.

IV. Analizė

A. Dėl pirmojo prejudicinio klausimo

34. Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar pagal Įstatymo dėl medicininės priežiūros 17 straipsnį teikiamos visuomenės sveikatos priežiūros paslaugos patenka į „ligos išmokų“ sąvoką, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 883/2004 3 straipsnio 1 dalies a punktą.

35. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad šiuo klausimu jam kyla abejonių, kurias lemia Reglamento Nr. 883/2004 3 straipsnio 5 dalies, pagal kurią šis reglamentas netaikomas „socialinei paramai ir medicininei pagalbai“, tekstas.

36. Kaip ir visos bylos šalys, pateikusios savo nuomonę dėl pirmojo klausimo, manau, kad į jį reikia atsakyti teigiamai.

37. Problema dėl skirtumo tarp socialinės apsaugos išmokų, kurioms Reglamentas Nr. 883/2004 taikomas, ir „socialinės paramos ir medicininės pagalbos“, kurioms jis netaikomas, iškilo labai anksti, dar nuo tada, kai buvo priimtas Reglamentas (EEB) Nr. 1408/71 [9], kuris galiojo iki Reglamento Nr. 883/2004 ir kuriame įtvirtintas toks skirtumas [10].

38. Pirmiausia reikia priminti, kad toks skirtumas iš esmės grindžiamas kiekvienos išmokos sudedamosiomis dalimis, be kita ko, jos tikslu ir skyrimo sąlygomis, o ne tuo, kad pagal nacionalinės teisės aktus atitinkama išmoka laikoma arba nelaikoma socialinės apsaugos išmoka [11].

39. Taip pat reikia pažymėti, kad remiantis suformuota jurisprudencija tam, kad išmoka nepatektų į „socialinės paramos ir medicinos pagalbos“ sąvoką, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 883/2004 3 straipsnio 5 dalies a punktą, tačiau būtų laikoma socialinės apsaugos išmoka, kuriai šis reglamentas taikomas, turi būti įvykdytos dvi kumuliacinės sąlygos. Reikia, pirma, kad išmoka gavėjams būtų skiriama neatlikus jokio individualaus ir diskrecinio asmeninių poreikių vertinimo, remiantis teisės aktuose apibrėžta situacija, ir, antra, kad ji būtų susijusi su viena iš Reglamento Nr. 883/2004 3 straipsnio 1 dalyje aiškiai išvardytų rizikos rūšių [12].

40. Dėl pirmosios sąlygos prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad medicininė priežiūra garantuojama visiems Latvijoje gyvenantiems asmenims, kurie priskiriami vienai iš Įstatyme dėl medicininės priežiūros objektyviai apibrėžtų kategorijų, kad galėtų būti įtraukti į asmenų, kuriems priežiūra teikiama neatsižvelgiant į jokias kitas asmenines aplinkybes, registrą.

41. Manau, kad tokie požymiai leidžia manyti, jog pirmoji sąlyga yra įvykdyta.

[9] 1971 m. birželio 14 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje (OL L 149, 1971, p. 2; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 35).

[10] Žr. 1985 m. kovo 27 d. Sprendimą *Hoeckx* (249/83, EU:C:1985:139, 10 punktas).

[11] Šiuo klausimu žr. 1992 m. liepos 16 d. Sprendimą *Hughes* (C-78/91, EU:C:1992:331, 14 punktas).

[12] Žr., be kita ko, 1997 m. lapkričio 27 d. Sprendimą *Meints* (C-57/96, EU:C:1997:564, 24 punktas) ir 2018 m. liepos 25 d. Sprendimą *A* (Pagalba neįgaliajam) (C-679/16, EU:C:2018:601, 32 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

42. Reikia pridurti, kad sveikatos priežiūros paslaugų finansavimo būdas [13] yra nereikšmingas tam tikros išmokos pripažinimui socialinės apsaugos išmoka, kaip tai suprantama pagal šį reglamentą [14].

43. Pagal antrąją sąlygą reikalaujama įsitikinti, kad tokios sveikatos priežiūros paslaugos, kaip numatytos Įstatyme dėl medicininės priežiūros, būtų susijusios su viena iš Reglamento Nr. 883/2004 3 straipsnio 1 dalyje nurodytų rizikų, šiuo atveju – su šios nuostatos a punkte nurodytomis „ligos išmokomis“.

44. Nors „ligos išmokos“ nėra apibrėžtos Reglamente Nr. 883/2004, Teisingumo Teismas vis dėlto šiuo klausimu pareiškė savo nuomonę ir nusprendė, be kita ko, kad į šią sąvoką patenka išmokos, kurių pagrindinis tikslas yra paciento pasveikimas [15].

45. Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir iš paties Latvijos įstatymo, nagrinėjamo pagrindinėje byloje, pavadinimo matyti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama sveikatos priežiūra yra medicininė priežiūra, taigi priežiūra, kuria siekiama pagydyti pacientus.

46. Todėl manau, kad tokios kaip pagrindinėje byloje nagrinėjamos visuomenės sveikatos priežiūros paslaugos yra susijusios su Reglamento Nr. 883/2004 3 straipsnio 1 dalies a punkte nurodyta ligos rizika ir kad antroji sąlyga taip pat yra įvykdyta.

47. Šiomis aplinkybėmis siūlau Teisingumo Teismui į pirmąjį klausimą atsakyti, kad tokios kaip pagrindinėje byloje nagrinėjamos visuomenės sveikatos priežiūros paslaugos, kurios jų gavėjams teikiamos neatlikus jokio individualaus ir diskrecinio asmeninių poreikių vertinimo, remiantis teisės aktuose apibrėžta situacija, patenka ne į „socialinės paramos ir medicinos pagalbos“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 883/2004 3 straipsnio 5 dalies a punktą, sąvoką, bet į „ligos išmokų“, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 3 straipsnio 1 dalies a punktą, sąvoką.

48. Atsižvelgdamas į siūlomą atsakymą į pirmąjį klausimą, manau, kad nereikia atsakyti į trečiąjį klausimą, kuris pateiktas tik tuo atveju, jeigu tokios kaip pagrindinėje byloje nagrinėjamos išmokos nepatektų į Reglamento Nr. 883/2004 taikymo sritį.

49. Siūlau pirmiausia išnagrinėti ketvirtąjį klausimą, tada išnagrinėti antrąjį klausimą kartu su penktuoju ir šeštuoju klausimais.

B. Dėl ketvirtojo prejudicinio klausimo

50. Ketvirtuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Reglamento Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies e punktas turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos teisė naudotis valstybės finansuojamomis sveikatos priežiūros paslaugomis nesuteikiama tokiam Sąjungos piliečiui kaip A, kuris naudojasi teise laisvai judėti ir iš kilmės valstybės narės persikelia gyventi į kitą valstybę narę, dėl to, kad pastarosios teritorijoje jis nedirba pagal darbo sutartį arba nesiverčia savarankiška veikla.

[13] Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paaiškina, kad nuo 2018 m. šios išmokos finansuojamos tiek iš privalomų įmokų, tiek iš mokesčių.

[14] Žr. 1992 m. liepos 16 d. Sprendimą *Hughes* (C-78/91, EU:C:1992:331, 21 punktas).

[15] Dėl Reglamento Nr. 1408/71 žr. 1972 m. lapkričio 16 d. Sprendimą *Heinze* (14/72, EU:C:1972:98, 8 punktas).

51. Šiuo klausimu iškart reikia pažymėti, kad Reglamento Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies e punkte nustatyta *tik* „kolizinė norma“, skirta nustatyti teisės aktams, taikomiems šio reglamento 3 straipsnio 1 dalyje nurodytoms socialinės apsaugos išmokoms, šiuo atveju – ligos išmokoms [16]. Tokiems ekonomiškai neaktyviems asmenims kaip A, kuriems netaikomas nė vienas iš šio 11 straipsnio 3 dalies a–d punktų, taikomas šios nuostatos e punktas, kuris priskiriamas likutinei kategorijai, ir tokiems asmenims taikomi gyvenamosios vietos valstybės narės teisės aktai. Tokiu atveju kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje neginčijama, kad Latvijoje gyvenančiam A taikytina Latvijos teisė.

52. Šiuo 11 straipsnio 3 dalies e punktu, kaip ir visu Reglamentu Nr. 883/2004, siekiama išvengti, kad tuo pačiu metu būtų taikomi keli nacionalinės teisės aktai, ir užtikrinti, kad asmenys, kuriems jis taikomas, neprarastų socialinės apsaugos dėl to, kad nėra jiems taikomų teisės aktų [17].

53. Kita vertus, šia nuostata nėra suderinamos tokių socialinės apsaugos išmokų kaip sveikatos draudimo išmokų skyrimo sąlygos. Už tokių sąlygų nustatymą atsakingos valstybės narės, kurios tebeturi kompetenciją nustatyti sveikatos politiką pagal SESV 168 straipsnio 7 dalį, nustatyti socialinės apsaugos sistemų organizavimo tvarką ir nacionalinės teisės aktais nustatyti socialinės apsaugos išmokų skyrimo, taigi ir atsisakymo jas skirti sąlygas [18].

54. Vis dėlto nustatydamos šias sąlygas valstybės narės turi laikytis Sąjungos teisės, visų pirma pirminės teisės ir vienodo požiūrio principo, įtvirtinto, be kita ko, Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsnyje ir Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 1 dalyje, tačiau šio reglamento 11 straipsnio 3 dalies e punkte nėra nustatytas tokių sąlygų turinys. Antrajame, penktajame ir šeštajame klausimuose, kuriuos nagrinėsiu toliau, keliamas klausimas, ar tokios sąlygos, kaip numatytos pagrindinėje byloje nagrinėjamuose nacionalinės teisės aktuose, atitinka ES sutartį ir antrinės teisės aktus.

55. Į ketvirtąjį klausimą siūlau atsakyti taip, kad Reglamento Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies e punktas turi būti aiškinamas taip, kad jis tik suteikia galimybę nustatyti tokioms kaip pagrindinėje byloje nagrinėjamoms ligos išmokoms taikomus teisės aktus ir nėra susijęs su esminėmis sąlygomis, susijusiomis su teisės į tokias išmokas įgijimu. Vien šios nuostatos nepakanka, kad būtų galima įvertinti, ar nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos Sąjungos piliečiui, pasinaudojusiam teise laisvai judėti ir iš kilmės valstybės narės persikėlusiam gyventi į kitą valstybę narę, nesuteikiama teisė naudotis valstybės finansuojamomis sveikatos priežiūros paslaugomis dėl to, kad jis nedirba jos teritorijoje pagal darbo sutartį arba kaip savarankiškai dirbantis asmuo, atitinka Sąjungos teisę.

C. Dėl antrojo, penktojo ir šeštojo prejudicinių klausimų

56. Pirmiausia reikia pažymėti, kad, remiantis sprendimu dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, tada, kai A išvyko iš savo kilmės valstybės narės neribotam laikui, jis jau nedirbo ir nebuvo draustas pagal savo socialinės apsaugos sistemą. Nors priimančiojoje valstybėje narėje jis ieškojo darbo, į šią valstybę jis atvyko visų pirma ne šiuo tikslu, o siekdamas prisijungti prie sutuoktinės ir vaikų. Taigi teisę gyventi priimančiojoje valstybėje jis grindė ne darbuotojo statusu.

[16] Žr. 2016 m. birželio 14 d. Sprendimą *Komisija / Jungtinė Karalystė* (C-308/14, toliau – Sprendimas *Komisija / Jungtinė Karalystė*, EU:C:2016:436, 63 punktas) ir Reglamento Nr. 883/2004 3 ir 4 konstatuojamąsias dalis.

[17] Žr. 2013 m. rugsėjo 19 d. Sprendimą *Brey* (C-140/12, EU:C:2013:565, 40 punktas) ir Sprendimo *Komisija / Jungtinė Karalystė* 64 punktą bei Reglamento Nr. 883/2004 15 konstatuojamąją dalį.

[18] Žr., be kita ko, 2009 m. kovo 10 d. Sprendimą *Hartlauer* (C-169/07, EU:C:2009:141, 29 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija) ir 2009 m. liepos 16 d. Sprendimą *von Chamier-Glisczinski* (C-208/07, EU:C:2009:455, 63 punktas).

Be to, nors jam taip pat galėjo būti taikomos Direktyvos 2004/38 14 straipsnio 4 dalies b punkto nuostatos dėl Sąjungos piliečių, kurie priimančiojoje valstybėje narėje lieka ilgiau kaip tris mėnesius nuo atvykimo į šią valstybę, kad susirastų joje darbą, iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad tuo momentu, kai jis pateikė prašymą apsidrausti socialiniu draudimu, priimančiojoje valstybėje narėje jis gyveno kaip ekonomiškai neaktyvus asmuo ir kad jo teisė gyventi šalyje buvo grindžiama tos direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punktu ir 14 straipsnio 2 dalimi [19].

57. Todėl manau, kad antruoju, penktuoju ir šeštuoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsnis ir Direktyvos 2004/38 24 straipsnis, siejami su šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punktu ir 14 straipsnio 2 dalimi, turi būti aiškinami taip, kad pagal juos valstybėms narėms, kaip priimančiosioms valstybėms narėms, leidžiama, siekiant išvengti nepagrįstos naštos jų socialinės apsaugos sistemų pusiausvyrai, atsisakyti drausti pagal savo socialinės apsaugos sistemą Sąjungos piliečius, kurie tuo momentu, kai pateikia prašymą apdrausti, yra ekonomiškai neaktyvūs, tačiau atitinka minėtos direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punkte nustatytas sąlygas, ir atsisakyti sudaryti jiems sąlygas naudotis valstybės finansuojamomis sveikatos priežiūros paslaugomis, kai tokioje pačioje padėtyje esantys šių valstybių piliečiai turi tokią teisę.

58. Tam, kad atsakyčiau į šį klausimą, išnagrinėsiu naujausią Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją dėl Direktyvos 2004/38 ir Reglamento Nr. 883/2004 sąveikos, susijusią su sąlyga turėti pakankamai išteklių, tada pritaikysiu šią jurisprudenciją nagrinėdamas sąlygą turėti visavertį sveikatos draudimą. Nagrinėdamas šią antrąją sąlygą įrodysiu, kad pagrindinis analizės aspektas susijęs su klausimu, ar dėl įtraukimo į priimančiosios valstybės narės socialinės apsaugos sistemą atsiranda nepagrįsta našta tos valstybės narės finansinei pusiausvyrai.

1. Naujausia suformuota jurisprudencija

59. Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsnyje „Vienodas požiūris“, kaip matyti iš jo formuluotės, nustatyta, kad, iš principo, asmenims, kuriems taikomas reglamentas, pagal bet kurios valstybės narės teisės aktus priklauso tos pačios išmokos ir prievolės, kaip ir tos valstybės piliečiams. Šios išmokos visų pirma apima ligos išmokas, nurodytas šio reglamento 3 straipsnio 1 dalies a punkte.

60. Kalbant apie Direktyvos 2004/38 24 straipsnį, kurio pavadinimas taip pat yra „Vienodas traktavimas [požiūris]“, pažymėtina, jog jo 1 dalyje numatyta, kad Sąjungos piliečiams, kurie pasinaudojo teise laisvai judėti ir gyvena priimančiojoje valstybėje narėje, ir tos valstybės narės piliečiams Sutarties taikymo srityje taikomas vienodas požiūris. Ši teisė įgyvendinama taikant tokias specialiąsias nuostatas, kurios aiškiai numatytos Sutartyje ir antrinės teisės aktuose.

61. Šios dvi nuostatos yra nediskriminavimo principo, bendrai įtvirtinto SESV 18 straipsnyje, išraiška konkrečiose srityse, t. y. socialinės apsaugos išmokų ir pilietybės srityse [20].

62. Dėl Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 1 dalies pažymėtina, kad Teisingumo Teismas nusprendė, kad Sąjungos pilietis, kiek tai susiję su galimybe gauti socialines išmokas, kaip antai minimalias pragyvenimo pajamas, o tai yra neįmokinė socialinė išmoka, kaip tai suprantama

[19] Dėl skirtumo tarp Direktyvos 2004/38 14 straipsnio 4 dalies b punkto ir 14 straipsnio 2 dalies žr. šios išvados 43 išnašą.

[20] Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Dano* 61 punktą ir 2020 m. spalio 6 d. Sprendimą *Jobcenter Krefeld* (C-181/19, toliau – Sprendimas *Jobcenter Krefeld*, EU:C:2020:794, 60 punktas).

pagal Reglamento Nr. 883/2004 70 straipsnį, gali reikalauti, kad jam būtų sudaromos tokios pat sąlygos kaip ir valstybės narės piliečiams, tik jeigu jo gyvenimas priimančiosios valstybės narės teritorijoje atitinka Direktyvos 2004/38 sąlygas [21]. Tuo atveju, kai ekonomiškai neaktyvus Sąjungos pilietis šalyje gyvena ilgiau kaip tris mėnesius, tačiau ne ilgiau kaip penkerius metus, šios sąlygos nustatytos šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punkte ir jose numatyta, kad šis pilietis turi turėti pakankamai išteklių ir visavertį sveikatos draudimą [22]. Pagal minėtos direktyvos 14 straipsnio 2 dalį teisė gyventi šalyje galioja tik tol, kol Sąjungos pilietis atitinka šias sąlygas [23]. Taikant šias sąlygas siekiama išvengti, kad šis Sąjungos pilietis netaptų nepagrįsta našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai [24].

63. Taip Teisingumo Teismas išaiškino ryšį tarp teisės į vienodą požiūrį pagal Direktyvos 2004/38 24 straipsnį, kurią įgyvendinant gali būti taikomi šios direktyvos 7 ir 14 straipsniai, ir teisės gauti socialines išmokas pagal Reglamentą Nr. 883/2004. Teisė gauti šias išmokas vienodomis sąlygomis kaip ir priimančios valstybės narės piliečių taip pat gali priklausyti nuo teisės teisėtai gyventi priimančiojoje valstybėje narėje laikantis tos direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punkte nustatytų sąlygų ir nuo šių sąlygų laikymosi visu gyvenimo šalyje laikotarpiu pagal tos pačios direktyvos 14 straipsnio 2 dalį.

64. Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 1 dalį, siejamą su šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punktu, nedraudžiami teisės aktai, pagal kuriuos kitų valstybių narių piliečiams, kurie, kaip suprantama pagal tą direktyvą, negyvena teisėtai priimančiojoje valstybėje narėje, nesuteikiama teisė gauti tam tikras Reglamente Nr. 883/2004 numatytas išmokas [25]. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tokia pati išvada darytina ir aiškinant Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsnį [26].

65. Šie argumentai, kurie kildinami iš Sprendimo *Brey* [27], buvo patvirtinti vėlesniais sprendimais *Alimanovic* [28], *García-Nieto ir kt.* [29] ir *Komisija / Jungtinė Karalystė* [30].

66. Sprendime *García-Nieto* Teisingumo Teismas pažymėjo, kad siekiant nustatyti, ar Sąjungos piliečiui gali būti atsisakyta skirti socialinę paramą, pirmiausia reikia patikrinti, ar taikomas vienodo požiūrio principas, primintas minėtos Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 1 dalyje, ir kartu ar priimančiosios valstybės narės teritorijoje gyvenama teisėtai, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą [31], tada – ar suinteresuotojo asmens atveju vis dėlto nėra taikoma šio 24 straipsnio antroje dalyje numatyta leidžianti nukrypti nuostata [32]. Iš tikrųjų, remiantis šia nukrypti leidžiančia

21 Žr. Sprendimo *Dano* 69 punktą.

22 Žr., be kita ko, Sprendimo *Dano* 71 ir 73 punktus, 2016 m. birželio 30 d. Sprendimą *NA* (C-115/15, EU:C:2016:487, 76 punktas) ir 2019 m. spalio 2 d. Sprendimą *Bajratari* (C-93/18, EU:C:2019:809, 29 punktas).

23 Žr. Sprendimo *Dano* 71 punktą.

24 Žr. Sprendimo *Dano* 71 punktą.

25 Žr. Sprendimo *Dano* 82 punktą.

26 Žr. Sprendimo *Dano* 83 punktą.

27 2013 m. rugsėjo 19 d. Sprendimas (C-140/12, EU:C:2013:565). Visų pirma žr. to sprendimo 44 ir 47 punktus, kuriuose Teisingumo Teismas nustatė ryšį tarp teisės į socialines išmokas pagal Reglamentą Nr. 883/2004 ir gyvenimo priimančiojoje valstybėje narėje teisėtumo, kuris gali būti siejamas su reikalavimu tenkinti Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies b punkte numatytas sąlygas.

28 Sprendimo *Alimanovic* 69 punktas.

29 Sprendimo *García-Nieto* 38 punktas.

30 Sprendimo *Komisija / Jungtinė Karalystė* 68 punktas.

31 Šiuo klausimu žr. Sprendimo *García-Nieto*, 40 punktą. Reikia pažymėti, kad, kiek tai susiję su F. Dano, remiantis priimančiosios valstybės narės teisės aktais, ji teisėtai gyveno šioje valstybėje narėje. Be to, ji šioje valstybėje buvo gavusi neterminuoto leidimo gyventi šalyje pažymėjimą (žr. Sprendimo *Dano* 36 punktą). Kita vertus, atsižvelgiant į tai, kad ji neturėjo pakankamai išteklių, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies b punktą, ji šioje valstybėje negyveno teisėtai, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą.

32 Šiuo klausimu žr. Sprendimo *García-Nieto* 43 punktą.

nuostata, teisę į vienodą požiūrį, palyginti su piliečiais, galima atsisakyti suteikti trimis atvejais, t. y. per pirmus tris gyvenimo priimančiojoje valstybėje narėje mėnesius, per laikotarpį, galimai viršijantį šiuos tris mėnesius, per kurį ieškoma darbo pagal šios direktyvos 14 straipsnio 4 dalies b punktą, ir tuo atveju, kai kalbama apie tam tikrų studentų pateiktą prašymą skirti paramą studijoms tol, kol jie neįgijo teisės nuolat gyventi šioje valstybėje narėje.

67. Po šių sprendimų vis dar galėjo kilti abejonių dėl to, ar Teisingumo Teismo argumentai dėl ryšio tarp Direktyvos 2004/38 24 straipsnio ir Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsnio buvo taikomi tik tokioms neįmokinėms socialinėms išmokoms kaip minimalios pajamos ar jie buvo taikomi šiame reglamente numatytoms socialinės apsaugos išmokoms. Sprendime *Komisija / Jungtinė Karalystė* paaiškinta, kad šie argumentai analogiškai taikomi socialinės apsaugos išmokoms [33].

68. Remdamasis šia jurisprudencija manau, kad Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies b punkte nustatytos sąlygos taip pat taikomos visoms socialinės apsaugos išmokoms ir visų pirma toms, kurios patenka į Reglamento Nr. 883/2004 3 straipsnio 1 dalies a punkte paminėtą socialinės apsaugos sritį, t. y. ligos išmokoms.

69. Šioje byloje kyla klausimas, ar tada, kai Sąjungos pilietis atitinka šias sąlygas, teisės į valstybės finansuojamas sveikatos priežiūros paslaugas srityje jam taikomas toks pat požiūris kaip ir priimančiosios valstybės narės piliečiams.

70. Pažymėtina, kad A atitinka abi Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies b punkte nustatytas sąlygas. Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą [34] matyti, kad šalys neginčija, jog tuo momentu, kai pateikė prašymą jį apdrausti Latvijos socialiniu draudimu, kad galėtų pasinaudoti tokiomis paslaugomis, A turėjo pakankamai išteklių ir visavertį sveikatos draudimą. Dėl pastarosios sąlygos per Teisingumo Teismo posėdį pažymėta, kad visaverčiu sveikatos draudimu jis apsidraudė privačioje draudimo bendrovėje. Be to, neginčijama, kad pateikęs prašymą dėl įtraukimo į priimančiosios valstybės narės socialinės apsaugos sistemą jis ir toliau visą laiką atitiko abi sąlygas. Taigi pagal Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 1 dalį toks Sąjungos pilietis iš esmės turėtų būti vertinamas taip pat kaip piliečiai, nes jis nepriskiriamas nė vienam iš šios nuostatos 2 dalyje numatytų atvejų, taigi turėtų galėti būti įtrauktas į priimančiosios valstybės narės socialinės apsaugos sistemą tomis pačiomis sąlygomis kaip ir piliečiai [35]. Tai reiškia, kad jis ne tik galėtų naudotis pagal visuomenės sveikatos sistemą teikiamomis sveikatos priežiūros paslaugomis, bet taip pat kad šios paslaugos turėtų būti finansuojamos valstybės tokiomis pačiomis sąlygomis, kokios taikomos piliečiams [36].

71. Vis dėlto, kaip matyti iš Latvijos ir Ispanijos vyriausybių bei Komisijos pastabų, pirmesniame punkte nurodyta logika nėra savaime suprantama.

72. Latvijos vyriausybė pabrėžia, kad sąlyga turėti visavertį sveikatos draudimą nebuvo nustatyta atsitiktinai, ją taikant siekiama nustatyto tikslo. Kaip nustatant reikalavimą turėti pakankamai išteklių siekiama, kad asmuo galėtų patenkinti savo poreikius kitoje valstybėje narėje gyvendamas

[33] Byloje, kurioje priimtas šis sprendimas, Komisija tvirtino, kad Direktyva 2004/38 netaikoma socialinės apsaugos išmokoms (žr. sprendimo 44 ir 46 punktus). Konstatavęs, kad nagrinėjamos išmokos, t. y. šeimos išmokos, tikrai laikomos socialinės apsaugos išmokomis (sprendimo 61 punktas), joms Teisingumo Teismas pritaikė direktyvą (sprendimo 66 ir 68 punktai) ir atmetė ieškinį, kuriuo prašoma pripažinti, jog Jungtinė Karalystė, nustačiusi, kad skiriant šias išmokas taikoma teisėto gyvenimo jos teritorijoje sąlyga, neįvykdė įsipareigojimų.

[34] Žr. sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą 3.7 punktą ir 20 punkto antrą pastraipą.

[35] Taip pat žr. šios išvados 84 punktą.

[36] Siekiant palyginti žr. šios išvados 22 punktą.

ilgiau kaip tris mėnesius ir kad tai valstybei narei nebūtų keliamas reikalavimas jam skirti socialinę paramą minimalaus pragyvenimo lygio užtikrinimo forma, taip ir nustatant reikalavimą turėti visavertį draudimą taip pat siekiama, kad pagal darbo sutartį arba savarankiškai nedirbantis asmuo pats padengtų savo sveikatos priežiūros išlaidas ir kad atitinkama valstybė neturėtų padengti tokių išlaidų. Šios vyriausybės nuomone, negalima leisti asmeniui remtis Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 1 dalyje nurodytu vienodu požiūriu, kad galėtų pasinaudoti valstybės finansuojamomis sveikatos priežiūros paslaugomis, kai pagal šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punktą jis turi turėti visavertį sveikatos draudimą, kad įgytų teisę teisėtai gyventi priimančiojoje valstybėje narėje ilgiau kaip tris mėnesius.

73. Komisija, remdamasi Sprendimu *Dano*[37], laikosi analogiškos nuomonės, kad priimančiosios valstybės atsisakymas tokį Sąjungos pilietį, kaip A, įtraukti į socialinės apsaugos sistemą tokiomis pačiomis sąlygomis kaip jos teritorijoje gyvenančius piliečius yra tik neišvengiama Direktyvos 2004/38, šiuo atveju – tos direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punkte nustatytos sąlygos turėti visavertį sveikatos draudimą, pasekmė.

74. Ispanijos vyriausybė pritaria Latvijos vyriausybės ir Komisijos nuomonėms.

75. Trumpai tariant, pastarosios mano, kad atsižvelgiant į tai, jog reikalauti teisės į vienodą požiūrį pagal Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 1 dalį, siejamą su šios direktyvos 7 ir 14 straipsniais, galima tik jeigu įvykdytos sąlygos turėti pakankamai išteklių ir visavertį sveiktos draudimą, šia teise galima remtis tik prašant skirti kitas išmokas, kuriomis nesuteikiama galimybė įvykdyti šias sąlygas, priešingu atveju tos sąlygos netektų prasmės.

76. Kitaip tariant, šių vyriausybių ir Komisijos manymu, teisė į vienodą požiūrį negali būti taikoma minimalių pajamų skyrimui arba įtraukimui į priimančiosios valstybės narės visuomenės sveikatos sistemą, nes būtent taip būtų įvykdytos Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies b punkte nustatytos sąlygos.

77. Suprantu šiuos argumentus. Kaip bus įrodyta vėliau, manau, kad Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies b punkte nustatyta sąlyga turėti visavertį sveikatos draudimą iš tikrųjų siekiama išvengti, kad ekonomiškai neaktyvus Sąjungos pilietis, prieš įgydamas teisę nuolat gyventi šalyje pagal šios direktyvos 16 straipsnį, t. y. po pirmųjų penkerių gyvenimo šalyje metų, netaptų nepagrįsta našta priimančiajai valstybei narei. Iš tikrųjų manau, kad šiuo laikotarpiu priimančioji valstybė narė iš esmės turi teisę reikalauti, kad Sąjungos pilietis savo lėšomis apsidraustų sveikatos draudimu, kuris padengia jo sveikatos priežiūros priimančiojoje valstybėje narėje išlaidas[38]. Todėl manau, kad dažniausiai tokia valstybė narė turi teisę atsisakyti šį pilietį įtraukti į savo socialinės apsaugos sistemą.

78. Vis dėlto šiuo atveju Teisingumo Teismas turi išspręsti klausimą, ar valstybė narė gali „neatsižvelg[dama] į jokias aplinkybes automatiškai“[39] atsisakyti į savo socialinės apsaugos sistemą įtraukti ekonomiškai neaktyvų Sąjungos pilietį tomis pačiomis sąlygomis kaip ir savo piliečius. Reikia pažymėti, kad net ir piliečiams valstybės finansuojamos visuomenės sveikatos

[37] To sprendimo 77 punktas.

[38] Reikia priminti, kad ekonomiškai neaktyvių Sąjungos piliečių laisvas judėjimas gali būti apribotas antrinės teisės normomis pagal SESV 21 straipsnį, kuriame numatyta: „Kiekvienas Sąjungos pilietis turi teisę laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje laikydamasis Sutartyse ir joms įgyvendinti priimtose nuostatose nustatytų apribojimų bei sąlygų.“

[39] Žr. Sprendimo *Jobcenter Krefeld* 79 punktą, kuriuo remtasi vartojant šį žodžių junginį.

priežiūros paslaugos paprastai nėra „nemokamos“. Jie prisideda prie jų finansavimo mokėdami įmokas arba mokesčius, priklausomai nuo kiekvienos valstybės narės nustatytos socialinės apsaugos finansavimo tvarkos.

79. Toks klausimas kyla visų pirma dėl Sąjungos piliečio, ilgam laikui išvykusio iš savo kilmės valstybės narės, kurioje dėl šios priežasties jis jau nėra apdraustas socialiniu draudimu, ir susijungimo su šeima tikslu apsigyvenusio kitoje valstybėje narėje, kur perkėlė visų savo šeimos, asmeninių ir profesinių interesų centrą, tačiau taip pat atitinka Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies b punkte nustatytas sąlygas.

80. Šiuo klausimu manau, kad, kaip siūloma Sprendime *Jobcenter Krefeld*, susijusiame su sąlyga turėti pakankamai išteklių, reikalingas kiek kitoks aiškinimas, nei siūlo Latvijos ir Ispanijos vyriausybės bei Komisija. Manau, kad toks požiūris juo labiau taikytinas sąlygai turėti visavertį sveikatos draudimą. Įrodysiu, kad sisteminis atsisakymas užtikrinti ekonomiškai neaktyviems kitų valstybių piliečiams galimybę pasinaudoti visuomenės sveikatos priežiūros paslaugomis tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir atitinkamos valstybės piliečiams, kol po penkerių metų gyvenimo priimančiosios valstybės narės teritorijoje jie neįgijo teisės nuolat gyventi šalyje, nėra grindžiamas Direktyvos 2004/38 7, 14 ir 24 straipsnių tekstu ir kad jis prieštarauja Sąjungos piliečių laisvo judėjimo tikslui ir net pačiai „Sąjungos pilietybės“ sąvokai.

2. Dėl „visaverčio sveikatos draudimo“ sąvokos, atsižvelgiant į Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies formuluotę ir kontekstą

81. Sąlyga turėti visavertį sveikatos draudimą nustatyta Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies b ir c punktuose.

82. Pirmiausia reikia pažymėti, kad Direktyvoje 2004/38, visų pirma jos 7, 14 ir 24 straipsniuose, nėra aiškiai nurodyta, jog valstybė narė gali atsisakyti įtraukti Sąjungos pilietį į savo socialinės apsaugos sistemą, taigi ir apdrausti pagal valstybės sveikatos draudimo sistemą, motyvuodama tuo, kad jis yra ekonomiškai neaktyvus gyvenimo šalyje laikotarpiu, prasidėjusiu praėjus trims mėnesiams ir pasibaigusiu praėjus penkeriems metams nuo jo atvykimo į šią valstybę narę.

83. Visų pirma Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 2 dalyje įtvirtintoje nukrypti leidžiančioje nuostatoje nenumatytas toks teisės į vienodą požiūrį ribojimas. Reikia priminti, kad, Teisingumo Teismo nuomone, ši nuostata turi būti aiškinama siaurai, nes tai yra nuo pagrindinės laisvės leidžianti nukrypti nuostata. Be to, savo neseniai priimtame Sprendime *Jobcenter Krefeld*[40] Teisingumo Teismas išaiškino jos taikymo apimtį pažymėdamas, pirma, kad ji taikoma tik Reglamento Nr. 883/2004 24 straipsnio 1 dalyje numatytais atvejais, taigi tik Sąjungos piliečiams, kurių teisė gyventi šalyje grindžiama pačia direktyva[41]. Antra, kiek tai susiję su nukrypti leidžiančios nuostatos taikymu darbo ieškančiam asmeniui, nukrypti leidžianti nuostata taikoma asmenims, kurie turi teisę gyventi šalyje, grindžiamą *tik* Direktyvos 2004/38 14 straipsnio 4 dalies b punktu[42].

[40] Žr. šio sprendimo 60 ir paskesnius punktus. Jis susijęs su Sąjungos piliečiu, kuris prašymo skirti pragyvenimą užtikrinančias išmokas jam pačiam ir jo vaikams priimančiojoje valstybėje narėje, kurioje jis anksčiau dirbo, pateikimo dieną buvo ekonomiškai neaktyvus. Jis prarado savo, kaip darbuotojo, statusą, tačiau šioje valstybėje narėje ieškojo naujo darbo, todėl pateko į Direktyvos 2004/38 14 straipsnio 4 dalies b punkto taikymo sritį. Be to, teisę gyventi priimančiojoje valstybėje narėje, grindžiamą 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 492/2011 dėl laisvo darbuotojų judėjimo Sąjungoje (OL L 141, 2011, p. 1) 10 straipsniu, jis buvo įgijęs dėl jo vaikų mokymosi šioje valstybėje, taigi ir dėl teisės į vienodo požiūrio principo socialinės paramos srityje taikymą, palyginti su pastarosios piliečiais.

[41] Žr. Sprendimo *Jobcenter Krefeld* 65 punktą.

[42] Žr. Sprendimo *Jobcenter Krefeld* 69 ir 70 punktus.

84. Darytina išvada, kad tokiam Sąjungos piliečiui kaip A, kuris turi Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies b punktu ir 14 straipsnio 2 dalimi, o ne tik šios direktyvos 14 straipsnio 4 dalies b punktu grindžiamą teisę gyventi šalyje, tos direktyvos 24 straipsnio 2 dalyje nurodyta nukrypti leidžianti nuostata netaikoma [43].

85. Taip pat reikia pažymėti, kad, priešingai, nei įtvirtinta Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies b punkte, pagal kurį Sąjungos piliečiui nustatoma sąlyga turėti pakankamai išteklių, „kad per savo gyvenimo šalyje laikotarpį netaptų *našta* priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai [44]“, Sąjungos teisės aktų leidėjas nenustatė tokio ryšio tarp sąlygos turėti visavertį sveikatos draudimą ir tokios naštos atsiradimo. Taigi teisės aktų leidėjas laikėsi nuomonės, kad dėl pakankamų išteklių neturėjimo gali atsirasti *našta*, galinti pagrįsti atsisakymą skirti socialines išmokas tokiomis pačiomis sąlygomis, kokios taikomos piliečiams [45]. Kita vertus, kalbant apie visavertį sveikatos draudimą, teisės aktų leidėjas siekė išvengti, kad priimančiojoje valstybėje narėje gyvenantis Sąjungos pilietis šiai valstybei taptų ne tiesiog našta, bet *nepagrįsta našta* [46].

86. „Nepagrįstos naštos“ sąvoką išsamiai nagrinėju nuo šios išvados 92 punkto. Šiame etape tiesiog reikia pažymėti, kad kvalifikavimas kaip „nepagrįstos“ lemia akivaizdžiai skirtingą atvejį.

87. Galiausiai dėl „visaverčio sveikatos draudimo“ sąvokos pažymėtina, kad Direktyvoje 2004/38 ji nėra apibrėžta.

88. Bendrinėje kalboje žodis „draudimas“ reiškia „sutartį, kuria draudikas garantuoja draudėjui, sumokančiam atitinkamą draudimo įmoką, sutartos sumos išmokėjimą pasitvirtinus nustatytai rizikai“ [47]. Šiuo atveju sveikatos draudimu siekiama apdrausti rizikas sveikatos priežiūros srityje. Žodis „visavertis“ susijęs su rizikų, kurios turi būti apdraustos priimančiojoje valstybėje narėje, apimtimi.

89. Vis dėlto Direktyvoje 2004/38 nėra jokių paaiškinimų dėl šių žodžių reikšmės. Visų pirma joje nenurodyta, ar sveikatos draudimas turi būti privatus, ar valstybinis. Į šią bylą įstojusios vyriausybės ir Komisija rėmėsi prielaida, kad kalbama apie privatų draudimą. Tačiau nuostata to nenurodo. Taip pat nenurodyta, ar draudimas turi būti išduotas priimančiosios valstybės narės įstaigos ar įmonės, ar jis gali būti išduotas kitos valstybės narės, be kita ko, Sąjungos piliečio kilmės valstybės narės.

[43] Reikia pažymėti, kad nors Direktyvos 2004/38 *14 straipsnio 4 dalies b punktas* taikomas asmenimis, kurie priimančiojoje valstybėje narėje gyvena ilgiau kaip pirmuosius tris mėnesius nuo atvykimo turėdami tikslą susirasti darbą ir neturi teisės gauti šios valstybės teikiamos socialinės paramos, nes taikoma šios direktyvos 24 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta nukrypti leidžianti nuostata, tos direktyvos *14 straipsnio 2 dalis* taip pat susijusi ir su kitais asmenimis, kurie turi minėtos direktyvos 7 straipsniu grindžiamą teisę gyventi šalyje ir toliau atitinka šioje nuostatoje nustatytas sąlygas ir kurie, vadinasi, iš esmės turi teisę būti vertinami taip pat kaip tos šalies piliečiai pagal tos pačios direktyvos 24 straipsnio 1 dalį.

[44] Išskirta mano.

[45] Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Dano* 77 punktą.

[46] Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Dano* 71 punktą.

[47] Panaudota žodyne *Le Robert* pateikta apibrėžtis.

90. Šiuo klausimu tam tikri paaiškinimai pateikti Sprendime *Baumbast ir R*[48] ir Komisijos gairėse dėl Direktyvos 2004/38 taikymo[49]. Iš šio sprendimo matyti, kad atitinkamas Sąjungos pilietis, reikalavęs teisės gyventi priimančiojoje valstybėje narėje, kurioje jis naudojosi judėjimo laisve, šiuo atveju – Jungtinėje Karalystėje, kilmės valstybėje narėje, Vokietijoje, turėjo pagal pastarosios socialinės apsaugos sistemą suteiktą visavertį sveikatos draudimą[50].

91. Taigi neatrodo, kad draudimo būdas turi lemiamą reikšmę. Svarbu turėti sveikatos draudimą[51].

92. Be to, Direktyvos 2004/38 kontekstas suteikia papildomos informacijos. Reikia pažymėti, kad, remiantis šios direktyvos 10 konstatuojamąja dalimi, jos 7 straipsnyje nustatytomis sąlygomis siekiama, be kita ko, kad tam tikri Sąjungos piliečiai netaptų „nepagrįsta našta“ priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai[52].

93. Remiantis nuostatos geneze ir Direktyvos 2004/38 taikymo gairėmis galima teigti, kad valstybėms narėms taip pat svarbu, kad ekonomiškai neaktyvus Sąjungos pilietis netaptų tokia našta.

94. Toks ekonominis interesas iš tikrųjų jau buvo įtvirtintas trijose 1990 m. direktyvose, galiojusiose iki Direktyvos 2004/38[53], įskaitant Direktyvą 90/364, ir jį įtvirtinant atsižvelgta į laikinojo komiteto „Piliečių Europa“ 1985 m. ataskaitą, vadinamąją „Adonnino ataskaita“[54]. Joje siūlyta numatyti ne tik sąlygą turėti pakankamų išteklių, bet taip pat sąlygą turėti „tinkamą sveikatos rizikų draudimą“, kad būtų sudarytos sąlygos priimti Direktyvos 90/364, kurioje numatyta ekonomiškai neaktyvių Sąjungos piliečių teisė gyventi šalyje, projektą[55].

[48] 2002 m. rugsėjo 17 d. Sprendimas (C-413/99, toliau – Sprendimas *Baumbast*, EU:C:2002:493), kuris buvo susijęs su Direktyva 90/364, kuri galiojo iki Direktyvos 2004/38 ir kurioje buvo nustatyta panaši pareiga dėl sveikatos draudimo.

[49] Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai dėl geresnio Direktyvos 2004/38 nuostatų perkėlimo ir taikymo gairių (COM(2009) 313 *final*) (toliau – Direktyvos 2004/38 taikymo gairės).

[50] Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Baumbast* 89 punktą ir generalinio advokato L. A. Geelhoed išvadą byloje *Baumbast* (C-413/99, EU:C:2001:385, 116 punktas). Be to, šį teiginį patvirtina ankstesnėje išnašoje nurodytos gairės, pagal kurias sveikatos draudimas gali būti grindžiamas dalyvavimu Sąjungos piliečio kilmės valstybės socialinės apsaugos sistemoje. Komisija pateikia rentų arba pensijų gavėjų, kurie turi teisę gauti medicininę priežiūrą pagal jiems pensiją arba rentą mokančios valstybės narės teisės aktus, pavyzdį. Ši institucija taip pat nurodo atvejį, kai kilmės valstybės narės teisės aktai apima sveikatos priežiūros paslaugas studentui, į kitą valstybę narę atvykusiam studijuoti, tačiau neperkėlusiam į šią valstybę savo gyvenamosios vietos, kaip tai suprantama pagal Reglamentą Nr. 1408/71, dabar – Reglamentas Nr. 883/2004.

[51] Pareiga turėti sveikatos draudimą nurodyta kitose dviejose Direktyvos 2004/38 nuostatose –12 straipsnio 2 dalyje ir 13 straipsnio 2 dalies antroje pastraipoje. Pareiga nustatyta šiek tiek griežčiau, nes remiantis ja suinteresuotieji asmenys įpareigojami priimančiojoje valstybėje narėje turėti „visavertį“ sveikatos draudimą, tačiau, kaip ir šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b ir c punktų atveju, tekste nekalbama apie draudimo būdą.

[52] Šioje konstatuojamojoje dalyje pakartojama Direktyvos 90/364 ketvirta konstatuojamoji dalis. Taip pat žr. 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *Ziolkowski ir Szeja* (C-424/10 ir C-425/10, EU:C:2011:866, 40 punktas).

[53] Žr. šios išvados 11 punktą.

[54] Adonnino ataskaita, skirta 1985 m. kovo 29 ir 30 d. Briuselio Europos Vadovų Tarybai (Europos Bendrijų biuletenis, priedas Nr. 7/85, p. 9 ir 10). Valstybių ir vyriausybių vadovų prašymu šioje ataskaitoje pateikti tam tikri pasiūlymai, kuriais siekiama išplėsti Sąjungos piliečių teises, įskaitant teisę gyventi šalyje. Šiuo klausimu taip pat žr. generalinio advokato A. M. La Pergola išvadą byloje *Kaba* (C-356/98, EU:C:1999:470, 123 išnaša), kurioje remtasi ta ataskaita.

[55] Žr. Tarybos direktyvos dėl teisės gyventi šalyje pasiūlymą (COM(89) 275 *final* (OL C 191, 1989, p. 5)). Reikia pažymėti, kad pirmasis pasiūlymas dėl bendros teisės gyventi šalyje pateiktas dar XX a. aštuntojo dešimtmečio pabaigoje. Jame nebuvo kalbama apie sąlygą turėti sveikatos draudimą. Žr. 1979 m. liepos 31 d. Tarybos direktyvos dėl valstybių narių piliečių teisės gyventi kitos valstybės narės teritorijoje pasiūlymą, kurį Komisija pateikė Tarybai (OL C 207, 1979, p. 14).

95. Direktyvos 2004/38 taikymo gairėse nurodyta, kad „apskritai priimtinu laikomas bet koks sveikatos draudimas, privatus ar valstybinis, dėl kurio susitarta priimančiojoje valstybėje narėje arba kitur, su sąlyga, kad jis užtikrina [visavertį draudimą] ir *nėra našta priimančiosios valstybės narės valstybės finansams*“ [56].

96. Be to, reikia pažymėti, kad Reglamento Nr. 883/2004 peržiūros projekte, kuriame atsižvelgiama į Teisingumo Teismo jurisprudenciją, Komisija numatė galimybę Sąjungos piliečiui naudotis priimančiosios valstybės narės socialinės apsaugos sistema, jeigu joje yra jo įprasta gyvenamoji vieta, proporcingai mokant įmokas į sveikatos draudimo sistemą [57].

97. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad visavertis sveikatos draudimas gali būti privatus arba valstybinis ir gali būti grindžiamas dalyvavimu valstybės narės, be kita ko, Sąjungos piliečio kilmės valstybės narės, kaip buvo byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Baumbast*, taip pat priimančiosios valstybės narės socialinės apsaugos sistemoje [58]. Atsižvelgdamas į tai, kad Direktyvoje 2004/38 nėra paaiškinta „visaverčio sveikatos draudimo“ sąvoka, manau, jog sąlyga turėti visavertį sveikatos draudimą turi būti aiškinama kaip pareiga turėti visavertį sveikatos draudimą sveikatos priežiūros paslaugų srityje, neatsižvelgiant į šio draudimo kilmę ir galimą apsidraudimo būdą. Manau, kad vien tai, jog „visavertis sveikatos draudimas“ paminėtas kaip Sąjungos piliečio teisėto gyvenimo šalyje, remiantis Direktyva 2004/38, sąlyga, negali užkirsti kelio ekonomiškai neaktyviam Sąjungos piliečiui turėti teisę būti įtrauktam į priimančiosios valstybės narės socialinės apsaugos sistemą. Taip pat reikia, kad toks įtraukimas būtų „nepagrįsta našta“ priimančiosios valstybės narės finansinei pusiausvyrai.

98. Kaip įrodysiu toliau, tokia pasekmė nėra savaiminė.

3. Dėl sąvokos „nepagrįsta našta“

99. Sprendime *Baumbast* Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal ES sutartį teisė laisvai judėti ir gyventi šalyje numatyta *visiems* Sąjungos piliečiams, nepriklausomai nuo to, ar jie vykdo ekonominę veiklą, tačiau priminė, kad ši teisė įgyvendinama nepažeidžiant Sutartyse bei jas įgyvendinančiuose teisės aktuose nustatytų ribojimų ir sąlygų [59]. Teisingumo Teismas paaiškino, kad šie ribojimai grindžiami tuo, kad Sąjungos piliečių teisės gyventi šalyje įgyvendinimas gali priklausyti nuo valstybių narių „teisėtų interesų“, įskaitant interesą, kad šią teisę turintys asmenys netaptų „pernelyg didele“ [nepagrįsta] našta priimančiosios valstybės narės viešiesiems finansams“ [60].

100. Teisingumo Teismas pridūrė, kad šie ribojimai ir sąlygos turi būti taikomi atsižvelgiant į Sąjungos teisės nustatytas ribas bei proporcingumo principą [61].

[56] Išskirta mano (žr. šių gairių 2.3.2 punktą). Reikia pridurti, kad jos nėra teisiškai privalomos, tačiau jos gali būti aiškinimo šaltinis.

[57] Žr. 2016 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 883/2004 ir Reglamentas (EB) Nr. 987/2009, nustatantis Reglamento (EB) Nr. 883/2004 įgyvendinimo tvarką, pasiūlymą (COM (2016) 815 *final*), visų pirma šio pasiūlymo 1 straipsnio 3 dalį.

[58] Reikia pažymėti, kad per teismo posėdį šioje byloje Komisija, atsakydama į Teisingumo Teismo klausimą dėl galimybės savanoriškai draustis pagal priimančiosios valstybės narės socialinės apsaugos sistemą, nurodė, kad jeigu priimančioji valstybė narė numato galimybę naudotis visuomeninės sveikatos sistema mokant didesnę nei simbolinę įmoką, tokia priemonė turi būti įgyvendinta, kad neaktyvus Sąjungos pilietis, kuris pasinaudojo savo teise laisvai judėti, nebūtų priverstas apsidrausti privačiu draudimu.

[59] Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Baumbast* 81–85 punktus. Taip pat žr. šios išvados 38 išnašą.

[60] Žr. Sprendimo *Baumbast* 90 punktą.

[61] Žr. Sprendimo *Baumbast* 91 punktą.

101. Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad Direktyvos 2004/38 14 straipsnio 3 dalyje numatyta, jog išsiuntimo iš šalies priemonė neturi būti Sąjungos piliečio naudojimosi priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistema savaiminė pasekmė. Šioje nuostatoje matomas Sprendime *Grzelczyk*[62] pateiktas Teisingumo Teismo vertinimas, kad vien tai, jog studentas prašo skirti minimalias pajamas priimančiojoje valstybėje narėje, negali savaime reikšti, kad jis praranda teisę gyventi šalyje ir jam atsisakoma suteikti prašomą socialinę išmoką[63]. Darytina išvada, kad tokia socialinė išmoka ne visada yra nepagrįsta našta.

102. Kada našta tampa nepagrįsta?

103. „Nepagrįstos naštos“ sąvoka, be kita ko, buvo taikyta sprendimuose *García-Nieto*, *Alimanovic* ir *Dano*, o Sprendime *Jobcenter Krefeld* – patikslinta (a skirsnis). Ji taip pat buvo nagrinėjama bylose, kai Sąjungos piliečio padėtis buvo tokia, kad buvo sukurtas integracijos ryšys su priimančiąja valstybe nare (b skirsnis). Nors bylose, kuriose priimti a skirsnyje paminėti sprendimai, nereikėjo atlikti aptariamų piliečių padėties individualaus vertinimo, tokį vertinimą reikia atlikti tokioje byloje, kaip antai nagrinėjamoje pagrindinėje byloje (c skirsnis).

a) Dėl „nepagrįstos naštos“ sąvokos, kaip ji suprantama pagal sprendimus „García-Nieto“, „Alimanovic“ ir „Dano“, išaiškintos Sprendime „Jobcenter Krefeld“

104. Sprendime *Jobcenter Krefeld* Teisingumo Teismas pažymėjo, kad toks asmuo kaip ieškovas byloje, kurioje priimtas tas sprendimas, nelaikytinas nepagrįsta našta priimančiosios valstybės narės socialinės apsaugos sistemai, taip atskirdamas jo padėtį nuo J. García-Nieto, N. Alimanovic ir E. Dano, t. y. nuo Sąjungos piliečių, kurių padėtis nagrinėjama jų vardais pavadintuose sprendimuose.

105. Priešingai nei J. García-Nieto atveju, suinteresuotasis Sąjungos pilietis byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Jobcenter Krefeld*, šeimos galva ir buvęs darbuotojas priimančiojoje valstybėje narėje, nereikalavo socialinės išmokos už pirmuosius tris gyvenimo šios valstybės teritorijoje mėnesius.

106. Priešingai nei N. Alimanovic, šis Sąjungos pilietis taip pat nereikalavo tokios išmokos, remdamasis teise gyventi šalyje ilgiau nei šiuos tris pirmuosius mėnesius, kuri grindžiama tik darbo paieška priimančiojoje valstybėje narėje, nes jis turėjo savarankišką teisę gyventi šalyje, pagrįstą Reglamento Nr. 492/2011 10 straipsniu.

107. Galiausiai, priešingai nei E. Dano, tas Sąjungos pilietis nebuvo atvykęs į priimančiosios valstybės narės teritoriją be darbo ir be pakankamų išteklių tik tam, kad pasinaudotų socialine parama, kurią ta valstybė narė skiria savo piliečiams.

108. Todėl, nors jis prašė pragyvenimą užtikrinančios išmokos, aptariamas Sąjungos pilietis neturėjo būti laikomas nepagrįsta našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai[64].

62 Žr. 2001 m. rugsėjo 20 d. Sprendimą (C-184/99, toliau – Sprendimas *Grzelczyk*, EU:C:2001:458)

63 Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Grzelczyk* 44 ir 45 punktus.

64 Vis dėlto reikia priminti, kaip nurodau šios išvados 40 išnašoje, kad šis asmuo teisę gyventi priimančioje valstybėje narėje įgijo pagal Reglamentą Nr. 492/2011, nes jis toje valstybėje anksčiau dirbo ir joje mokėsi jo vaikai.

109. Šie argumentai svarbūs tokiam Sąjungos piliečiui kaip A, nes jo padėtis taip pat labai skiriasi nuo J. García-Nieto, N. Alimanovic ir E. Dano atvejų.

110. Iš tikrųjų jo prašymas susijęs ne su pirmaisiais trimis jo apsigyvenimo priimančiojoje valstybėje narėje mėnesiais, bet su vėlesniu laikotarpiu. Jo teisė gyventi šalyje yra grindžiama ne tik darbo paieška priimančiojoje valstybėje narėje pagal Direktyvos 2004/38 14 straipsnio 4 dalies b punktą, nes neginčijama, kad priimančiojoje valstybėje narėje jis gyvena teisėtai pagal šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punktą. Galiausiai, priešingai nei E. Dano, A į priimančiosios valstybės teritoriją atvyko ne tam, kad naudotųsi šios valstybės narės socialine parama ar nemokamomis sveikatos priežiūros paslaugomis. Priimančiojoje valstybėje narėje E. Dano niekada nedirbo ir nesiekė įsidarbinti, o A jau dirbo Italijoje ir siekė įsidarbinti Latvijoje [65].

111. Manau, kad vadovaujantis tokiomis išvadomis galima išvengti rizikos tokiam Sąjungos piliečiui kaip A tapti nepagrįsta našta, kaip tai suprantama remiantis trimis Teisingumo Teismo anksčiau nagrinėtais atvejais.

112. Be to, A ne tik nesielgė kaip „socialinis turistas“ – taip vadinamas E. Dano elgesys, – bet sukūrė konkrečius ryšius su priimančiąja valstybe nare, kurie, remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija, daro poveikį „nepagrįstos naštos“ sąvokai. Išnagrinėsiu šį poveikį kitame skirsnyje.

b) Dėl „nepagrįstos naštos“ sąvokos, kai ji vertinama atsižvelgiant į integracijos ryšį su priimančiąja valstybe nare

113. Teisingumo Teismas turėjo išnagrinėti ekonomiškai neaktyvaus Sąjungos piliečio integracinio ryšio su priimančiąja valstybe nare galimą poveikį šio piliečio teisei gauti socialinę paramą tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir tos valstybės piliečiai. Teisingumo Teismo jurisprudencija suformuota, be kita ko, bylose, susijusiose su ekonomiškai neaktyviais studentais, studijuojančiais priimančiojoje valstybėje narėje [66].

114. Sprendime *Bidar* [67] Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar finansinės pagalbos studentams teikimas skiriant išlaikymo stipendijas kasdienėms išlaidoms padengti galėjo būti nepagrįsta našta, turėjusi įtakos bendram tos valstybės teikiamos pagalbos lygiui.

115. Tame sprendime Teisingumo Teismas nusprendė, kad siekdama išvengti tokio poveikio, valstybė narė teisėtai gali šią pagalbą teikti tik tiems studentams, kurie įrodė tam tikrą integracijos į šios valstybės visuomenę lygį [68]. Jis svarbia laikė aplinkybę, kad Sąjungos pilietis turėtų realų ryšį su šios valstybės visuomene, joje gyvendamas teisėtai ir joje pabaigdamas didelę vidurinio mokslo dalį. Teisingumo Teismas nusprendė, kad nacionalinės teisės aktai, kurie

[65] Kaip nurodžiau šios išvados 22 punkte, Latvijoje jis įsidarbino 2018 m. Reikia pažymėti, kad ši aplinkybė, kuria, beje, nebuvo remtasi, neturi jokios įtakos jo suinteresuotumui pareikšti ieškinį, taigi ir prejudicinių klausimų priimtinumui. Pats prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, pirma, kad sprendimas atsisakyti apdrausti galėjo būti neteisėtas, todėl atsiranda teisė pareikšti ieškinį. Antra, jeigu teisiniai darbo santykiai pasibaigtų, šį sprendimą pripažinus neteisėtu būtų išvengta, kad šio sprendimo autorius priimtų naują panašų sprendimą jo atžvilgiu (pagal analogiją žr. 2013 m. gegužės 28 d. Sprendimo *Abdulrahim / Taryba ir Komisija*, C-239/12 P, EU:C:2013:331, 61, 63 ir 64 punktus).

[66] Žr., be kita ko, 2002 m. liepos 11 d. Sprendimą *D'Hoop* (C-224/98, EU:C:2002:432), 2005 m. kovo 15 d. Sprendimą *Bidar* (C-209/03, toliau – Sprendimas *Bidar*, EU:C:2005:169), 2007 m. spalio 23 d. Sprendimą *Morgan ir Bucher* (C-11/06 ir C-12/06, EU:C:2007:626), 2008 m. lapkričio 18 d. Sprendimą *Förster* (C-158/07, EU:C:2008:630), 2012 m. spalio 25 d. Sprendimą *Prete* (C-367/11, EU:C:2012:668), 2013 m. liepos 18 d. Sprendimą *Prinz ir Seeberger* (C-523/11 ir C-585/11, EU:C:2013:524), 2013 m. spalio 24 d. Sprendimą *Thiele Meneses* (C-220/12, EU:C:2013:683), 2015 m. vasario 26 d. Sprendimą *Martens* (C-359/13, EU:C:2015:118) ir 2018 m. liepos 25 d. Sprendimą *A* (Pagalba neįgaliajam) (C-679/16, EU:C:2018:601).

[67] To sprendimo 56 punktas.

[68] Žr. Sprendimo *Bidar* 57 punktą.

neleidžia tokiam piliečiui tęsti universitetinių studijų priimančiojoje valstybėje narėje tokiomis pačiomis sąlygomis finansinės pagalbos srityje, kokios taikomos jos piliečiams, neatsižvelgiant į šio piliečio realios integracijos į tos valstybės visuomenę lygį, nėra pateisinami šiais teisės aktais siekiamu teisėtu tikslu [69].

116. Sprendime *Förster* [70], kuris priimtas vėliau nei Sprendimas *Bidar*, Teisingumo Teismas, remdamasis Direktyvos 2004/38 nuostatomis, vis dėlto nusprendė, kad valstybė narė gali teisėtai neskirti tokios išlaikymo pagalbos studentams iš kitų valstybių narių, kurie jos teritorijoje gyvena studijų tikslais, jeigu jie jos teritorijoje nepragyveno penkerių metų. Vis dėlto reikia pažymėti, kad Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta aiški nuostata šiuo klausimu.

117. Todėl, jeigu nėra aiškios nuostatos, pagal kurią galima riboti teisę į vienodą požiūrį, kai prašoma įtraukti į priimančiosios valstybės narės socialinės apsaugos sistemą, manau, kad Teisingumo Teismo jurisprudencija dėl realaus integracijos ryšio su priimančiosios valstybės narės visuomene ir „nepagrįstos naštos“ sąvokos [71] yra reikšminga nagrinėjant šią bylą.

118. Šis realus integracijos priimančiojoje valstybėje narėje ryšys, kuris turi būti įrodytas, gali būti grindžiamas tam tikrais įrodymais, pavyzdžiui, šeiminėmis aplinkybėmis ir šeimos įsitvirtinimu šioje valstybėje narėje [72], socialiniais ir ekonominiais [73] arba asmeniniais ryšiais, kaip antai santuoka su šios valstybės narės piliečiu ir įprasta gyvenamąja vieta jos teritorijoje [74], arba šeimos narių, kurie išlaiko Sąjungos pilietį, darbu šioje teritorijoje [75].

119. Reikia priminti, kad realus integracijos ryšys turi būti nustatomas ne vienodai, bet atsižvelgiant į atitinkamos išmokos sudėtinius elementus, visų pirma jos pobūdį ir tikslą [76]. Manau, kad įtraukimo į socialinės apsaugos sistemą atveju valstybės narės gali laikytis nuomonės, jog integracijos ryšys, kurį visų pirma lemia suinteresuotojo asmens įprastinė gyvenamoji vieta priimančiojoje valstybėje narėje, įrodytu laikomas tik praėjus pagrįstam gyvenimo šioje valstybėje narėje laikotarpiui su sąlyga, kad jis neviršija to, kas būtina siekiant įsitikinti, jog suinteresuotasis asmuo perkėlė savo interesų centrą į šią valstybę [77].

120. Tokio Sąjungos piliečio kaip A atveju reikia priminti, kad neginčijama, kad jis neribotam laikui išvyko iš kilmės valstybės narės, Italijos, kad neribotam laikui įsikurtų Latvijoje su sutuoktine ir nepilnamečiais vaikais, ir kad, kaip nurodo pats prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, jis perkėlė „savo interesų centrą“ į šią valstybę narę, su kuria jis užmezgė „glaudžius asmeninius ryšius“. Taigi galima teigti, kad jis turi realų integracijos ryšį su šios valstybės narės visuomene, bet tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

69 Žr. Sprendimo *Bidar* 61 ir 63 punktus.

70 2008 m. lapkričio 18 d. sprendimas (C-158/07, EU:C:2008:630).

71 Reikia pažymėti, kad 2018 m. liepos 25 d. Sprendime *A* (Pagalba neįgaliajam) (C-679/16, EU:C:2018:601, 69–71 punktai) Teisingumo Teismas nusprendė, jog reikalavimu turėti realų ir pakankamą ryšį su atitinkama valstybe nare siekiama užtikrinti socialinės apsaugos sistemos finansinę pusiausvyrą ir sudaromos sąlygos tai valstybei narei įsitikinti, kad ekonominė našta, susijusi su šios išmokos mokėjimu, netaptų nepagrįsta.

72 Žr. 2011 m. liepos 21 d. Sprendimą *Stewart* (C-503/09, EU:C:2011:500, 100 punktas).

73 Šiuo klausimu žr. 2013 m. spalio 24 d. Sprendimą *Thiele Meneses* (C-220/12, EU:C:2013:683, 38 punktas).

74 Žr. 2012 m. spalio 25 d. Sprendimą *Prete* (C-367/11, EU:C:2012:668, 50 punktas).

75 Žr. 2015 m. vasario 26 d. Sprendimą *Martens* (C-359/13, EU:C:2015:118, 41 punktas).

76 Žr. 2012 m. spalio 4 d. Sprendimą *Komisija / Austrija* (C-75/11, EU:C:2012:605, 63 punktas).

77 Šiuo klausimu pagal analogiją žr. 2004 m. kovo 23 d. Sprendimą *Collins* (C-138/02, EU:C:2004:172, 70 ir 73 punktai).

121. Tokiomis aplinkybėmis šio integracijos ryšio pasekmės taip pat turi būti įvertintos atsižvelgiant į tai, jog visuomenės sveikatos sritis pasižymi tam tikromis ypatybėmis, kurios pripažintos SESV ir matomos Teisingumo Teismo jurisprudencijoje. Teisingumo Teismas ne kartą yra nusprendęs, kad visuomenės sveikatos apsauga yra vienas iš privalomųjų bendrojo intereso pagrindų, kuriais, remiantis SESV 52 straipsniu, gali būti pagrįsti įsisteigimo laisvės [78] ir laisvės teikti paslaugas [79] ribojimai. Tas pats pasakytina ir apie Sąjungos piliečio judėjimo ir gyvenimo šalyje laisvę pagal Direktyvos 2004/38 27 straipsnį. Tiksliau tariant, šiuo ribojimu siekiama dviejų tikslų – pirma, išlaikyti kokybiškas, subalansuotas ir visiems prieinamas medicinos arba stacionaraus gydymo paslaugas ir, antra, išvengti *rimto socialinės apsaugos sistemos finansinės pusiausvyros pažeidimo pavojaus* [80].

122. Atsižvelgdamas į šiuos argumentus manau, kad jeigu ekonomiškai neaktyvus Sąjungos pilietis, turintis realų integracijos priimančiojoje valstybėje narėje ryšį ir pakankamai išteklių, finansiškai prisideda prie šios valstybės narės socialinės apsaugos sistemos tokiomis pačiomis sąlygomis kaip tos valstybės piliečiai, t. y. moka įmokas, kai sistema grindžiama draudimo sistema, arba mokesčius, kai kalbama apie tokią nacionalinę sveikatos sistemą kaip 2016 m. galiojusi Latvijoje [81], jį įtraukus į šią sistemą tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir šios valstybės piliečius iš esmės neturėtų kilti rimtas tokios sistemos finansinės pusiausvyros pažeidimo pavojus arba atsirasti nepagrįsta našta. Vis dėlto tą turi patikrinti kiekviena valstybė narė.

123. Iš tikrųjų negalima atmesti galimybės, kad ekonomiškai neaktyvus Sąjungos pilietis, esantis tokioje pačioje padėtyje kaip priimančiosios valstybės pilietis, gali nebūti įpareigotas mokėti mokesčius ir socialinio draudimo įmokas arba gali būti įpareigotas tą daryti tik simboliškai. Manau, kad jeigu šiuo atveju paaiškėja, jog dėl Sąjungos piliečio apdraudimo tokiomis pačiomis sąlygomis kaip taikomos šalies piliečiams gali kilti rimtas priimančiosios valstybės narės finansinės pusiausvyros pažeidimo pavojus, ji neprivalo šiam piliečiui taikyti vienodo požiūrio. Vis dėlto tai, ar toks pavojus yra, reikėtų patikrinti remiantis objektyviais, išsamiais ir statistika pagrįstais duomenimis [82].

124. Tokiomis aplinkybėmis manau, kad priimančiajai valstybei narei nedraudžiama įvesti papildomų įmokų mokėjimo sistemos arba, kai tokios sistemos nėra, jeigu taikoma mokesčiais grindžiama nacionalinė sveikatos sistema, reikalauti, kad Sąjungos pilietis nenutrauktų savo visaverčio privataus sveikatos draudimo mainais į jo apdraudimą [83].

78 Šiuo klausimu žr. 2009 m. kovo 10 d. Sprendimą *Hartlauer* (C-169/07, EU:C:2009:141, 46 punktas).

79 Šiuo klausimu žr. 1998 m. balandžio 28 d. Sprendimą *Kohll* (C-158/96, EU:C:1998:171, 45 punktas).

80 Žr. 2009 m. kovo 10 d. Sprendimą *Hartlauer* (C-169/07, EU:C:2009:141, 47 punktas) ir 2006 m. gegužės 16 d. Sprendimą *Watts* (C-372/04, EU:C:2006:325, 103 ir 104 punktai bei juose nurodyta jurisprudencija).

81 Dėl valstybėse narėse taikomų įvairių socialinės apsaugos sistemos finansavimo būdų žr. S. Mantu, P. Minderhoud, „Exploring the Links between Residence and Social Rights for Economically Inactive ES Citizens“, *European Journal of Migration and Law*, 2019, 21 tom., Nr. 3, p. 313–337, visų pirma 2.3 punktą.

82 Šiuo klausimu pagal analogiją žr. 2010 m. balandžio 13 d. Sprendimą *Bressol ir kt.* (C-73/08, EU:C:2010:181, 71 punktas).

83 Tokiu atveju niekas netrukdo valstybėms narėms savo teisės aktuose nustatyti pareigą draudimo bendrovėms į savo sutartis įtraukti nuostatą dėl tiesioginio sveikatos priežiūros išlaidų, patirtų dėl Sąjungos piliečio, kompensavimo valstybei, siekiant išvengti, kad Sąjungos pilietis netaptų nepagrįsta našta. Be to, nustatydamos papildomų įmokų dydį arba pareigą nenutraukti visaverčio privataus sveikatos draudimo, valstybės narės, laikydamosi proporcingumo principo, vis dėlto turėtų įsitikinti, kad šis pilietis gali įvykdyti šiuos reikalavimus ir kad dėl nustatytų sumų nebūtų neįmanoma arba pernelyg sudėtinga juos įvykdyti.

125. Taigi atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, manau, kad ekonomiškai neaktyvus Sąjungos pilietis, turintis pakankamai išteklių ir realų integracijos priimančiojoje valstybėje narėje ryšį, gali tam tikrais atvejais būti įtrauktas į šios valstybės narės socialinės apsaugos sistemą dar prieš įsidarbindamas ar pradėdamas dirbti savarankiškai šioje valstybėje narėje arba įgydamas teisę nuolat gyventi šalyje pagal Direktyvos 2004/38 16 straipsnį [84].

126. Tuo remiantis darytina išvada, jog automatinis atsisakymas, neatsižvelgiant į jokias aplinkybes, tokį Sąjungos pilietį kaip A įtraukti į priimančiosios valstybės narės socialinės apsaugos sistemą ir leisti jam naudotis visuomenės sveikatos priežiūros paslaugomis tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir tos valstybės piliečiams, mano manymu, neatitinka Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 1 dalies, siejamos su šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punktu ir 14 straipsnio 2 dalimi.

127. Šios išvados nepaneigia aplinkybė, kad tokio Sąjungos piliečio situaciją reikia išnagrinėti individualiai, siekiant įsitikinti, kad jis yra tvirtai integravęsis priimančiojoje valstybėje narėje.

c) Dėl būtinybės individualiai išnagrinėti Sąjungos piliečio situaciją, siekiant nustatyti, ar jis yra nepagrįsta našta

128. Reikia priminti, kad Sąjungos piliečio konkrečios situacijos nagrinėjimas, siekiant nustatyti, ar jis gali reikalauti tokios pačios socialinės išmokos kaip ir tos šalies piliečiai, turi būti atliktas daugeliu atvejų, kad nebūtų pažeista jo teisė laisvai judėti ir gyventi šalyje. Būtent taip yra tokiu atveju kaip studento R. Grzelczyk, kuris prašo skirti minimalaus pragyvenimo pašalpą, o dėl to reikia patikrinti, ar jo poreikis yra laikinas [85]. Tas pats taikytina Sąjungos piliečio kaip W. Baumbast atveju, kurio situaciją nagrinėjant reikia įvertinti įvairius kriterijus, įskaitant klausimą, ar anksčiau jis buvo išlaikomas priimančiosios valstybės narės.

129. Reikia pripažinti, kad sprendimuose *Alimanovic* ir *García-Nieto* Teisingumo Teismas nusprendė, jog tokio pobūdžio bylose, kuriose priimti šie sprendimai ir Sprendimas *Dano*, nereikia individualiai išnagrinėti suinteresuotųjų asmenų situacijos siekiant įvertinti, ar jie yra nepagrįsta našta [86]. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad *vienam* prašytojui suteiktą pagalbą sunku pripažinti „nepagrįsta našta“ valstybei narei, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2004/38 14 straipsnio 1 dalį, ir kad būtina atsižvelgti į visus jai pateikiamus individualius prašymus [87].

130. Iš šių argumentų netiesiogiai matyti, kad situacijos, vertinamos kartu, dėl kurių iškeltos tokio pobūdžio bylos, turi būti vertinamos kaip nepagrįsta našta ir kad atitinkamos valstybės narės neprivalo skirti prašytų socialinių išmokų.

131. Tai, kad kiekvieno iš šių asmenų situacija, vertinama atskirai, nėra nepagrįsta našta, neturi lemiamos reikšmės. Jeigu jų situacija atitinka vieną iš atvejų, kuriuos teisės aktų leidėjas aiškiai nurodė, be kita ko, Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 2 dalyje, kaip tai yra bylose, kuriose priimti

[84] Darytina išvada, kad negalima atmesti galimybės, jog toks Sąjungos pilietis, kuris iš pradžių apsidraudė visaverčiu privačiu sveikatos draudimu, kad atitiktų Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies b punkto sąlygas, galėtų, atsižvelgiant į šios išvados 124 punkte nurodytą situaciją, tokį draudimą nutraukti ir toks draudimas būtų tęsiamas pagal priimančiosios valstybės narės socialinės apsaugos sistemą.

[85] Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Grzelczyk* 44 punktą.

[86] Šiuo klausimu žr. Sprendimo *García-Nieto* 46 punktą ir Sprendimo *Alimanovic* 62 punktą.

[87] Žr. Sprendimo *García-Nieto* 50 punktą. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Direktyvoje 2004/38, nustatančioje laipsnišką darbuotojo statuso išsaugojimo sistemą, pagal kurią siekiama užtikrinti teisę gyventi šalyje ir gauti socialines išmokas, atsižvelgiama į skirtingus veiksnius, apibūdinančius kiekvieno socialinių išmokų prašytojo individualią situaciją (žr. Sprendimo *García-Nieto* 47 punktą ir Sprendimo *Alimanovic* 60 punktą).

sprendimai *García-Nieto* ir *Alimanovic*, arba yra susijusi su asmeniu, kuris, kaip ir E. Dano, teise laisvai judėti pasinaudojo vien tam, kad pasinaudotų priimančiosios valstybės narės socialinėmis išmokomis, tokie prašymai turi būti laikomi prašymais, kurie gali tapti nepagrįsta našta priimančiosios valstybės narės finansinei pusiausvyrai ir ji neprivalo jų tenkinti.

132. Atvirkščiai, kai kalbama apie tokio asmens kaip A situaciją, kuriai šie atvejai netaikomi, manau, kad reikia laikytis priešingo požiūrio. Suinteresuotojo asmens individuali situacija turi būti išnagrinėta siekiant įsitikinti, kad jis tikrai integravosi priimančiojoje valstybėje, visų pirma kad šioje valstybėje yra jo „įprasta gyvenamoji vieta“, kaip tai suprantama pagal Reglamentą Nr. 883/2004, ir kad dėl to jis gali būti įtrauktas į jos socialinės apsaugos sistemą tomis pačiomis sąlygomis kaip ir tos valstybės piliečiai, jeigu jis nėra šios išvados 123 ir 124 punktuose nurodytoje padėtyje. Tam tikri reikšmingi aspektai, be kita ko, išvardyti Reglamento (EB) Nr. 987/2009 [88] 11 straipsnyje, pavyzdžiui, šeiminė padėtis, nuolatinis jo būstas, valstybė narė, kurioje gyvenančiu jis laikomas apmokestinimo tikslais, arba priežastys, dėl kurių šis pilietis nusprendė persikelti.

133. Atlikta analizė, susijusi su „nepagrįstos naštos“ sąvoka, vienodai taikytina aiškinant Reglamentą Nr. 883/2004.

4. Dėl sąvokos „nepagrįsta našta“ pasekmių Reglamento Nr. 883/2004 aiškinimui

134. Kaip matyti iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, Latvijos teismai nusprendė, kad pagal Reglamento Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies e punktą taikytina gyvenamosios vietos valstybės narės teisė, šiuo atveju – Latvijos teisė.

135. Toje teisėje gali būti nustatytos valstybės narės finansuojamos ligos išmokos ir šių išmokų skyrimo sąlygos. Kaip nurodžiau šios išvados 53 punkte, valstybės narės turi kompetenciją tvarkyti socialinės apsaugos sistemą, taigi ir nustatyti skirtinas išmokas bei teisių į šias išmokas suteikimo sąlygas. Darytina išvada, kad Sąjungos piliečio persikėlimas gali, nelygu atvejis, jam būti daugiau ar mažiau palankus arba nepalankus, priklausomai nuo pagal Reglamentą Nr. 883/2004 taikytinų nacionalinės teisės aktų nuostatų derinio [89].

136. Vis dėlto šioje byloje kyla ne klausimas, ar Sąjungos piliečiui, kuris pasinaudojo judėjimo laisve, gali būti skirtos mažesnės išmokos nei tos, kurias jis būtų galėjęs gauti kilmės valstybėje narėje, bet klausimas, ar jam gali būti atsisakyta suteikti visas valstybės finansuojamas sveikatos priežiūros paslaugas, išskyrus būtinąją medicinos pagalbą ir akušerinę priežiūrą.

137. Kaip priminiau šios išvados 52 punkte, Reglamentu Nr. 883/2004, būtent 11 straipsnio 3 dalies e punktu, siekiama, be kita ko, užtikrinti, kad asmenys, kuriems taikomas šis reglamentas, neprarastų socialinės apsaugos dėl to, kad jiems netaikomi jokie teisės aktai [90].

[88] 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas, nustatantis Reglamento Nr. 883/2004 įgyvendinimo tvarką (OL L 284, 2009, p. 1). Taip pat žr. šios išvados 118 punktą.

[89] Šiuo klausimu žr. 2009 m. liepos 16 d. Sprendimą *von Chamier-Glisczinski* (C-208/07, EU:C:2009:455, 85 punktas). Gali nutikti net taip, kad dėl tokio persikėlimo kažkuriuo laikotarpiu gali būti visiškai prarastos tam tikros teisės, be kita ko, pensijų srityje. Reikia pažymėti, kad tokiu atveju 2019 m. rugsėjo 19 d. Sprendime *van den Berg ir kt.* (C-95/18 ir C-96/18, EU:C:2019:767, 65 punktas) Teisingumo Teismas vis dėlto pažymėjo, kad, siekiant išvengti tokio praradimo, valstybėms narėms ypač rekomenduotina pasinaudoti Reglamentu Nr. 883/2004 suteikta galimybe bendru sutarimu numatyti išimtis iš vienos teisės sistemos taikymo principo.

[90] Žr. 2019 m. gegužės 8 d. Sprendimą *Inspecteur van de Belastingdienst* (C-631/17, EU:C:2019:381, 38 ir 39 punktai).

138. Tokiu kaip A atveju Sąjungos pilietis nebėra draustas kilmės valstybėje narėje, nes jis nutraukė profesinę veiklą toje valstybėje narėje ir persikėlė gyventi į kitą valstybę narę [91]. Nustatant, kad taikoma gyvenamosios vietos valstybės narės teisė, iš esmės siekiama užtikrinti, kad jis neprarastų draudimo apskritai [92].

139. Taigi Teisingumo Teismas nusprendė, kad tokiu atveju, kuris reglamentuojamas Reglamento Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies e punkte, taigi suinteresuotojo asmens gyvenamosios vietos valstybės narės teisės, tos teisės taikymo negali paneigti aplinkybė, kad tam tikrose valstybėse narėse suinteresuotasis asmuo draudžiamas pagal nacionalinę socialinio draudimo sistemą su sąlyga, kad jis dirba pagal darbo sutartį jų teritorijoje, todėl jeigu tas asmuo neatitinka šios sąlygos, jis galėtų būti nedraudžiamas pagal socialinės apsaugos sistemą ir netektų apsaugos [93].

140. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nors kiekvienos valstybės narės teisės aktuose turi būti nustatytos sąlygos, kuriomis egzistuoja teisė draustis pagal socialinės apsaugos sistemą, valstybės narės privalo, nustatydamos tokias sąlygas, laikytis Sąjungos teisės nuostatų. Remiantis suformuota jurisprudencija, teisės draustis pagal socialinio draudimo sistemą sąlygos negali lemti atitinkamų teisės aktų netaikymo asmenims, kuriems, remiantis Reglamentu Nr. 883/2004, šie teisės aktai yra taikytini [94].

141. Šiuo klausimu siekiant nustatyti, ar nacionalinės teisės aktuose, kaip antai Įstatyme dėl medicininės priežiūros, nustatytos sąlygos atitinka Reglamentą Nr. 883/2004, svarbu, įvertinus Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsnio ir Direktyvos 2004/38 24 straipsnio ryšį, atsižvelgti į tos direktyvos 24 straipsnio išaiškinimą ir, be kita ko, į šios išvados 125 ir 126 punktuose mano pateiktas išvadas.

142. Darytina išvada, kad *tik* kitų valstybių narių piliečiams bet kokiomis aplinkybėmis taikomas reikalavimas, kaip antai nustatytasis Įstatyme dėl medicininės priežiūros, dirbti arba verstis savarankiška veikla priimančiosios valstybės narės teritorijoje, kol jie neįgijo teisės nuolat gyventi toje valstybėje narėje, taip pat yra nesuderinamas su Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsnyje numatyta teise į vienodą požiūrį.

143. Be to, reikia konstatuoti, kad toks skirtingas požiūris neatitinka Reglamento Nr. 883/2004 tikslo palengvinti visų Sąjungos piliečių laisvą judėjimą. Iš tikrųjų, priešingai nei ankstesnis Reglamentas Nr. 1408/71, kuris buvo taikomas tik pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims ir savarankiškai dirbantiems asmenims bei jų šeimų nariams, Reglamentas Nr. 883/2004 yra taikomas visiems Sąjungos piliečiams, įskaitant ekonomiškai neaktyvius, taigi nedirbančius, asmenis [95].

144. Remiantis atlikta analize, darytina išvada, kad pagal priimančiosios valstybės narės teisę negali būti automatiškai, neatsižvelgiant į jokias aplinkybes, atsisakyta Sąjungos piliečiui, kuris perkėlė savo interesų centrą į priimančiąją valstybę narę ir turi realų integracijos su ja ryšį, suteikti bet kokią teisę būti apdraustam vien dėl to, kad jis nedirba pagal darbo sutartį arba savarankiškai jos teritorijoje.

[91] Žr. 2020 m. kovo 5 d. Sprendimą *Pensionsversicherungsanstalt* (Reabilitacijos išmoka) (C-135/19, EU:C:2020:177, 52 punktas).

[92] Šiuo klausimu žr. 2019 m. gegužės 8 d. Sprendimą *Inspecteur van de Belastingdienst* (C-631/17, EU:C:2019:381, 38, 39 ir 42 punktai).

[93] Šiuo klausimu žr. 2019 m. gegužės 8 d. Sprendimą *Inspecteur van de Belastingdienst* (C-631/17, EU:C:2019:381, 42 ir 43 punktai).

[94] Žr. 2019 m. gegužės 8 d. Sprendimą *Inspecteur van de Belastingdienst* (C-631/17, EU:C:2019:381, 45 ir 46 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

[95] Šiuo klausimu žr. Reglamento Nr. 883/2004 42 konstatuojamąją dalį.

145. Kalbant konkrečiai apie tokį Sąjungos pilietį kaip A, kuris persikelia į kitą valstybę narę šeimos susijungimo tikslu, reikia pažymėti, kad jei būtų nuspręsta, jog jis praranda visas teises į socialinę apsaugą sveikatos srityje, kol šioje šalyje nebus gyvenęs penkerius metus arba joje neįsidarbins ar nepradės verstis savarankiška veikla, tai būtų nesuderinama nei su SESV 21 straipsnyje užtikrinta ir Direktyvoje 2004/38 bei Reglamente Nr. 883/2004 praktiškai įgyvendinta Sąjungos piliečio teise laisvai judėti, nei su „Sąjungos pilietybės“ sąvoka.

5. Dėl Sąjungos piliečio laisvo judėjimo tikslo

146. Teisė laisvai judėti įgyvendinama Sąjungos piliečiui suteikiant galimybę laikinai vykti į kitą nei jo kilmės valstybę narę darbo, studijų ar laisvalaikio tikslais. Ši teisė taip pat apima teisę laikui bėgant įsikurti kitoje valstybėje narėje ir joje kurti savo gyvenimą. Pastaroji galimybė, kuri yra neatskiriama nuo judėjimo laisvės, reiškia, kad galima visiškai integruotis į priimančiosios valstybės narės visuomenę ir joje gyventi tomis pačiomis sąlygomis kaip ir jos piliečiai.

147. Jeigu toks Sąjungos pilietis kaip A priimančiosios valstybės narės valdžios institucijoms priimtinu būdu įrodo, kad į ją perkėlė savo interesų centrą, todėl jis turi realų integracijos ryšį su šios valstybės teritorija, jo laisvė, kaip pažymi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, būtų pažeista, jeigu jis negalėtų būti apdraustas pagal priimančiosios valstybės narės socialinės apsaugos sistemą tomis pačiomis sąlygomis kaip ir jos piliečiai [96].

148. Reikia priminti, kad teisė į socialinę apsaugą yra pagrindinis principas, įtvirtintas Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 34 straipsnyje, kaip ir teisė į sveikatos apsaugą, įtvirtinta jos 35 straipsnyje.

149. Jeigu nėra galimybės būti apdraustam tokiu draudimu, kai Sąjungos pilietis jau nebėra draustas pagal kilmės valstybės narės socialinės apsaugos sistemą būtent dėl apsisprendimo išvykti iš jos ir ilgam laikui įsikurti kitoje valstybėje narėje, suinteresuotasis asmuo gali prarasti pagrindinę apsaugą.

150. Sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą *Augstākā tiesa (Senāts)* (Aukščiausiasis Teismas) pažymi, jog „būtų nepriimtina, jei asmeniui būtų netaikoma nė vienos atitinkamos Sąjungos valstybės narės socialinės apsaugos sistema“ vien dėl to, kad jis pasinaudojo teise laisvai judėti. Pritariu šiai nuomonei ir manau, kad toks netaikymas būtų Sąjungos piliečio statuso, kuris tapo pagrindiniu valstybių narių piliečių statusu, esmės pažeidimas [97].

151. Kaip ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, manau, kad toks socialinės apsaugos sistemos netaikymas yra nesuderinamas su Sąjungos tikslu užtikrinti laisvą asmenų judėjimą Sąjungos teritorijoje ir stiprinti Europos integraciją [98] didinant valstybių narių solidarumą [99].

[96] Išimtis taikoma šios išvados 123 ir 124 punktuose nurodytu atveju.

[97] Žr. Sprendimo *Grzelczyk* 31 punktą.

[98] Žr. 2018 m. gruodžio 10 d. Sprendimą *Wightman ir kt.* (C-621/18, EU:C:2018:999, 61 punktas), kuriame Teisingumo Teismas pabrėžė sutarčių tikslą sukurti „glaudesnę Europos tautų sąjungą“.

[99] Žr. ES sutarties šeštą konstatuojamąją dalį.

152. Šios analizės nepaneigia aplinkybė, kad, net jei ekonomiškai neaktyvus Sąjungos pilietis įneštų finansinį indėlį į priimančiosios valstybės narės socialinės apsaugos sistemą, jis galėtų naudotis sukurta sistema, kuri iš esmės skirta jos piliečiams ir yra grindžiama jiems sukurtu solidarumo mechanizmu.

153. Reikia pažymėti, kad Sąjungos teisė grindžiama solidarumo vertybėmis, kurios dar labiau sutvirtintos sukūrus Sąjungos pilietybę ir kurios visų pirma taikytinos tokiu kaip pagrindinėje byloje nagrinėjamu atveju.

154. Taigi manau, kad sisteminis atsisakymas suteikti galimybę tokiam asmeniui kaip A būti apdraustam pagal priimančiosios valstybės narės socialinės apsaugos sistemą dėl to, kad, kaip nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, „prašymo apdrausti pateikimo momentu“ jis neturi darbuotojo statuso, nėra pagrįstas nei Direktyvos 2004/38, nei Reglamento Nr. 883/2004 nuostatomis ir neatitinka nei laisvo judėjimo, garantuojamo pagal šiuos du antrinės teisės aktus, tikslo, nei sutarčių autorių tikslo, įtvirtinto būtent SESV 21 straipsnyje.

155. Atsižvelgdamas į visus išdėstytus argumentus siūlau Teisingumo Teismui nuspręsti, kad SESV 21 straipsnis, Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsnis ir Direktyvos 2004/38 24 straipsnis, siejami su šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punktu ir 14 straipsnio 2 dalimi, turi būti aiškinami taip, kad jais draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos priimančiajai valstybei suteikiama galimybė neatsižvelgiant į jokias aplinkybes automatiškai atsisakyti įtraukti ekonomiškai neaktyvų Sąjungos pilietį, kuris atitinka tos direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punkte nustatytas sąlygas ir kuris perkėlė visų savo interesų centrą į priimančiąją valstybę ir įrodo realų integracijos ryšį su ja, į socialinės apsaugos sistemą ir sudaryti sąlygas naudotis valstybės finansuojamomis sveikatos priežiūros paslaugomis tomis pačiomis sąlygomis kaip ir jos piliečiams dėl to, kad jis nedirba pagal darbo sutartį arba neužsiima savarankiška veikla jos teritorijoje.

V. Išvada

156. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Augstākā tiesa (Senāts)* (Aukščiausiasis Teismas, Latvija) pateiktus prejudicinius klausimus:

1. Pagrindinėje byloje nagrinėjamos visuomenės sveikatos priežiūros paslaugos, kurios jų gavėjams teikiamos neatlikus jokio individualaus ir diskrecinio asmeninių poreikių vertinimo, remiantis teisės aktuose apibrėžta situacija, patenka ne į „socialinės paramos ir medicinos pagalbos“ sąvoką, kaip ji suprantama pagal 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo, iš dalies pakeisto 2013 m. gruodžio 19 d. Komisijos reglamentu (ES) Nr. 1372/2013, 3 straipsnio 5 dalies a punktą, bet į „ligos išmokų“ sąvoką, kaip ji suprantama pagal šio reglamento 3 straipsnio 1 dalies a punktą.

2. Reglamento Nr. 883/2004, iš dalies pakeisto Reglamentu Nr. 1372/2013, 11 straipsnio 3 dalies e punktas suteikia galimybę tik nustatyti tokioms kaip pagrindinėje byloje nagrinėjamoms ligos išmokoms taikomus teisės aktus ir nėra susijęs su esminėmis sąlygomis, leidžiančiomis reikalauti tokių išmokų. Vien šios nuostatos nepakanka, kad būtų galima įvertinti, ar nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos Sąjungos piliečiui, pasinaudojusiam teise laisvai judėti ir iš kilmės valstybės narės persikėlusiam gyventi į kitą valstybę narę, nesuteikiama teisė

naudotis valstybės finansuojamomis sveikatos priežiūros paslaugomis dėl to, kad jis nedirba jos teritorijoje pagal darbo sutartį arba kaip savarankiškai dirbantis asmuo, atitinka Sąjungos teisę.

3. SESV 21 straipsnis, taip pat Reglamento Nr. 883/2004, iš dalies pakeisto Reglamentu Nr. 1372/2013, 4 straipsnis ir 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančios Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinančios Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB, 24 straipsnis, siejami su tos direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punktu ir 14 straipsnio 2 dalimi, turi būti aiškinami taip, kad jais draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos priimančiajai valstybei suteikiama galimybė neatsižvelgiant į jokias aplinkybes automatiškai atsisakyti įtraukti ekonomiškai neaktyvų Sąjungos pilietį, kuris atitinka minėtos direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punkte nustatytas sąlygas ir kuris perkėlė visų savo interesų centrą į priimančiąją valstybę ir įrodo realų integracijos ryšį su ja, į socialinės apsaugos sistemą ir sudaryti sąlygas naudotis valstybės finansuojamomis sveikatos priežiūros paslaugomis tomis pačiomis sąlygomis kaip ir jos piliečiams dėl to, kad jis nedirba pagal darbo sutartį arba neužsiima savarankiška veikla jos teritorijoje.